

Weichbild magdeburski w układzie śląsko-małopolskim.

Wersja sandomierska

Rękopis Biblioteki Kórnickiej sygn. 801, k. 130r–170v

Edycja krytyczna: Maciej Mikuła

[k. 130r] Hic sequitur numerus Iuris Municipalis. Primo ipsius prologus, deinde nota unum.

[1] Primo de cezare Ottone, qui fundavit templum in Meÿdeburg. Capitulum primum

[2] Item de iure penesticorum et comestibilia vendencium. Capitulum II

[3] Item de iniustis mensuris et iniustis pensis. Capitulum III

[4] Item de tribus iudiciis provincialibus advocati provincie. Capitulum IIII

[5] Item de iudicio burgravii. V

[6] Item de iure sculteti in tribus iudiciis. ¶IIII ^a¶ VI

[7] Item de clamore in vulneribus et in monomachalibus vulneribus. VII

[8] Item de conflictu, qui sit in die aut tempestate noctis. VIII

[9] Item de diffinicionibus sentenciarum et quit sit iuris debitis. IX

[10] Item de querimonia, que pernoctaverit pro vulneribus.

¶Item de conflictu, qui sit in die aut tempestate noctis. XI ^a¶

¶Item de diffinicionibus sentenciarum et quit sit iuris debitis. XII ^a¶

¶Item de querimonia, que pernoctaverit pro vulneribus. XIII ^a¶

[11] Item de stupro et insidiis et irruenciis domicilii et iure burgravii. Capitulum XI

[12] Item de homine, qui multis vulneribus fuerit vulneratus. XII

[13] Item de obligatione pignorum. XIII

[14] Item de iure feminarum, si partes puerorum eradicati fuerint. XIII

[15] Item de publicatione seu fiscacione possessione [s]. XV

[16] Item de pacis firmitate et de dono infra annum possesso. XVI

[17] Item de dono in infirmitate donato. XVII

[18] Item de hereditate, ubi nec fratres nec sorores reperiuntur. XVIII

[19] Item de firmacione pacis donacioni pro hereditate. XIX

[20] Item pro debito per iuris extorsionem aquisito. XX

[21] Item de impedimento ad limina sanctorum extra provinciam. XXI

[22] Item de pena illius, qui scabinum illicitis verbis obruit. XXII

[23] Item de concordia et rancore, que coram iudicio facta fuerit. Capitulum XXIII

[24] Item de filio excipere coram iudicio et mercede deservito. XXIII

[25] Item de hereditate aut dono, quod datur viro vel femine. XXV

[26] Item de hiis, que pertinent ad hereditatem. XXVI

[27] [k. 130v] Item de viro, qui alterum vulnerat vitam suam defendendo. XXVII

[28] Item de duobus, qui de stirpe Sclavica se mutuo vulnerant. XXVIII

[29] Item de causa, de qua promittitur coram iudicio terminari. Capitulum XXIX

[30] Item de duobus, qui se mutuo vulneraverint equaliter. Capitulum XXX

[31] Item de duobus, qui se mutuo vulneraverint equaliter. XXXI

[32] Item de viro, qui alterum vulnerat et si in manifesto facto. XXXII

- [34] Item de vulneribus, que pernoctaverint et de quibus. XXXIII
- [35] Item de duobus, qui se vulneraverint et ambo coram iudicio conparent. XXXV
- [36] Item de viro, qui alterum vulneraverit et ipsis pax indicta fuerit. XXXVI
- [37] Item de duobus, qui se mutuo vulneraverint et ambo coram. XXXVII
- |Item de viro, qui alterum. ^a| XXXVII
- [38] Item de eo, quid^b in equo, cum venditur, promitti teneri debeat. XXXVIII
- [39] Item de fure, qui in die tres solidos aut in nocte sex denarios. XXXIX
- [40] Item de eo, qui super alium querimoniam fecerit pro bonis. XL
- [41] Item de hereditariis censualibus bonis a claustro aut alio domino. XLI
- [42] Item de testimonio pro persolutis debitis aut proprio metseptimus. XLII
- [43] Item de testimonio pro debito persoluto. XLIII
- [44] Item de viro habente filium et viduam ducit habentem pueros. XLIII
- [45] Item de viro, qui bona sua in iudicio bannito uxori sue aut. XLV
- [46] Item de hereditariis censualibus bonis et edificiis. XLVI
- [47] Item de iure liberi in emendis sine obnoxii. XLVII
- [48] Item de viro, qui absque herede moritur et nepotem ex filia. X
- [49] Item si aliquis manum alterum abtestare voluerit pro falso. XLIX
- [50] Item de eo, si vir moritur, qui pueros habuerit. L
- [51] Item de querimonia et testimonio, qui cum criminosis violenciis. LI
- [52] Item de querimonia, quod unus conqueritur super alium. LII
- [53] Item si vulneratus vir ad iudicium cum clamore deductus fuerit. LIII
- [54] Item quando vir furem aut spoliatores protestare voluerit. LIII
- [55] Item ubi vir alterius verbum loqui debet. LV
- [56] Item de monomachali incitacione et iure duelli et testimonio. LVI
- [57] Item de eo, qui alium ad iudicium aut mortuum aut vulneratum perduxerit. LVII
- [58] [k. 131r] De viro, qui vitam aut manum pecunia redimerit. LVIII
- [59] De fideiussoria caucione pro viro ad statuendum coram iudicio. LIX
- [60] De suppellectili feminarum et quid ad hoc pertinet. LX
- [61] De armis bellicis et suppellectili feminarum et sacerdotum. LXI
- [62] De diffinitionibus sententiarum. LXII
- [63] De iudicio in iudicium et loquutione viri. LXIII
- [64] De fideiussoria pro bonis. LXIII
- [65] De viro, qui fustibus aut baculis percussus fuerit. LXV
- [66] De hereditate que mortuo domino permanet sine successore. LXVI
- [67] De viro, qui occisus fuerit et pueros habuerit. LXVII
- [68] De viro, qui alteri coram iudicio iurare debuit. LXVIII
- [69] De arrestacione equorum. LXIX
- [70] De pena iudicis et hereditate. LXX
- [71] De viro, qui vulneratus aut percussus fuerit et querulare noluerit. LXXI
- [72] De bonis illius, qui ad mortem condemnatur. LXXII
- [73] De viro, qui pueros habeat et moritur et bona. LXXIII
- [74] De etate puerorum, quando tutores eligere possunt. LXXIII
- [75] De viro, qui suam libertatem possit probare. LXXV
- [76] De pecunia ludo aut taxillis acquisita. LXXVI
- [77] De bonis, que alicui danda fuerint ad servandum. LXXVII

- [78] De eo, qui se a descriptione iuramento expurgat. LXXVIII
 [79] De viro, super quem in querulatum fuerit pro debito. LXXIX
 [80] De querela, que facta fuerit super aliquem et ipse pecierit. LXXX
 [81] De facto manifesto, quod ad iudicium fuerit. LXXXI
 [82] De iudicio burgravii Meydeburgensis. LXXXII
 [83] De iudicio iudicis etc. LXXXIII
 [84] De fiscacione seu publicatione bonorum. LXXXIII
 [85] [k. 131v] De bonorum arrestacione, similiter et equorum. LXXXV
 [86] Si vir conqueritur post debitum a manu mortua. LXXXVI
 [87] De viro, qui probabiliter aut scienter contra alium ad iusticiam. LXXXVII
 [88] De mulieribus, que in manifesto facto detente fuerint. LXXXVIII
 [89] De viro, qui habeat duplices pueros. LXXXIX
 [90] De inproperacione scabinorum. LXXXX
 [91] De homicidio aut vulneribus. LXXXXI
 [92] De contencione, que facta fuerit in die aut tempore noctis. LXXXXII
 [93] De petitione prolocutoris. LXXXXIII
 [94] De supellectili feminarum. LXXXXIV
 [95] De iuramento incolatus. LXXXXV
 [96] De tutoribus pupillorum. LXXXXVI
 [97] De iuramento pro enormibus verbis coram iudicio. LXXXXVII
 [98] De civibus Meydeburgensibus. LXXXXVIII
 [99] De impedimento coram iudicio. LXXXXIX
 [100] De sculteto, si aliquem impedierit in sua querela. C
 [101] Iudicium super advocatum. CI
 [102] De irruencia ^asuper^a domiciliorum. CII
 [103] De obsidiis et quod femine stuprantur. CIII
 [104] De promissione querele tenenda. CIV
 [105] De debitis ex parte patris. CV
 [106] De pecudibus, que noxam inferunt. CVI
 [107] De eo, qui spoliatur civitates aut suos concives. CVII
 [108] De iuramento Iudeorum. CVIII
 [109] Sic iurabit Iudeus. CIX
 [110] Explicit numerus Iuris Municipalis. Incipit de statutis Imperii terris Saxonie.
 Capitulum primum
 [111] [k. 132r] De imperio quamdiu stetit. Capitulum primum Capitulum II
 [112] De mercatoribus in quo permanere possent. Capitulum II
 [113] De civitate Meydeburg ac eius fundacione. Capitulum III
 [114] De civitate Hallis, ubi sentenciam recipere debeant. Capitulum IIII
 [115] De reprobacione sentencie, ubi eam querere. Capitulum V
 [116] De palacia, per quem medium ipse fecerit. Capitulum VI
 [117] De reprobacione sentencie, quantum dare oportet. Capitulum VII
 Conclusio libri huius sequitur. Capitulum VIII

^a skreślone przez autora podstawy; ^b nadpisane d

[k. 137v] Incipit prologus super librum iuris municipalis.

In nomine ꝥdomini amen ^aꝥ Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Primo dicit de summa Trinitate et fide, et hoc opus locatum est supra fundamentum, de quo dicit Apostolus: et fundamentum aliud nemo ponere potest id, quod positum est, quod est Christus. Ubi enim Christus fundamentum non est, ibi nullius boni operis potest esse edificium ad invocacionem summe et individue Trinitatis. Exemplum laudabile me compellit et ratio violenta, quia hoc a maioribus factum esse dinoscitur, quod a minoribus sit conpletum. Et mos retinendus est fidelissime vetustatis, licet enim non exemplis, sed legibus est iudicandum, verumptamen exemplum potest aliquis sequi maxime, ubi recte factum aliquod intuetur. Ad probandum, siquidem quod in quolibet principio a gloria Trinitatis debeat auxilium peti, sola ratio sufficere potest, cuiuslibet enim rei potissima pars est principium, et ex hiis, que inordinate inchoata sunt, non potest ordinaliter agi. Quod per se patet, qualiter bene et laudabiliter omnia geruntur, si principium fuerit decens et amabile Deo, et vix est, ut bono peragantur exitu, que malo inchoata sunt inicio. Quibus omnibus luce clarius apparet, quod filius laudabilis a bono dependet principio [k. 138r] et tamquam suo maiori subiacet et maioribus maius vertitur et ibi caucius est agendum. Ipsa est enim benedicta Trinitas, in cuius nomine et consilio omnis actus progreditur. Sic enim ad omnipotentis Dei auxilium debemus oculos erigere, ut non in armis sciencie vel elloquentie iaculis confidere valeamus, sed omnem spem, omnem propositum erigamus ad providenciam Trinitatis, ipsa enim laborantibus aurem aperit et inclinat: Apprehendite etenim disciplinam et sapienciam, nequando irascatur dominus et pereatis de via iusta [Ps 2, 12]. Nos sermo propheticus exhortat, felix exhortacio, dulce consilium; qui enim apprehendit sapienciam, Christum, ut verum, fateor, apprehendit. Ipse enim est sapiencia, iusticia, veritas, fortitudo, sancitas. Et qui ignorat sapienciam et Scripturas, Christum ignorare scripture testimonio perhibetur. Christus etenim Dei virtus est sapiencia, ignorancia autem Scripturarum ignominia est Christi iuxta apostolicum. Apprehendit siquidem sapienciam, qui insipenciam procul pellit, egressus enim unius alterius operatur ingressum. Cum renunciatur improbitati, nascitur virtus. Qui enim sapienciam non apprehendit, improperabitur ei a Domino, et ideo sacerdocio non fungetur et in tenebris ignorancie latitans, mentis oculis excecatus iusticiam invenire non poterit. Sine qua, etsi ceterarum virtutum in ipso fulgeant radii, pro nihilo reputantur, ipsa est enim, que inter ceteras virtutes [k. 138v] perfectissima dicitur, que iura omnibus distribuit et ex causa iusticia appellatur, ut legitur in auctoritatibus, ut omnes ꝥ^bꝥ obediant iudicio. Hec est enim illa virtus laudabilis, que diffinitione nobili diffinitur. Iusticia ergo est constans et perpetua voluntas, ius suum cuique tribuens, que concupiscencie conatus sua virtute comprimit ac de [s] desiderat refrenare, ut in prohemio decretalium. Cum igitur subiectum libri presentis nullum sit aliud ponere preter ius et iusticiam et felix liber cui tam nobile famulatur subiectum, et felix, inter cuius verba liber iste tamquam mirre ꝥ^bꝥ fasciculus poterit commorari. Merito igitur, qui opus tantum aggreditur, ut librum signatum septem sigillis aperiat, summe Trinitatis auxilium expetet et imploret. Ego siquidem inter ceteros lectores minimum me reputans et ignorancie mee tenebras non ignorans, excusare me deberem, cum

propheta dicente: ·A,·a,·a· Domine Deus, ecce nescio loqui, qui puer ego sum [Jr 1,6], quoniam altus est puteus sapientie, et non est cum quo hauriam, quemadmodum mulier Chananea, cum de Dei omnipotentis, qui aquam vivam distribuit et largitur, confisus misericordia opus presens aggredior spem gerens firmissimam, quod de fonte gracialium suarum ad siccitatem meam rivulum derivando, de pane sue consolacionis, ne in via deficiam, buccellam michi porrigat. Ne igitur prolixitas, que frequenter parit fastidium, sermonem protrahat in inensum, sed attendens, quam omne artificium per exercitium recipit incrementum, non in armis scientie vel eloquentie iaculis confisus, [k. 139r] sed omnem spem, omnem propositum referens ad omnipotentis Dei legis consilium, que est omnium vera salus. Sed quoniam scriptum est, ut nemo alciorem locum in scolis teneat, nisi cui laborum assiduitas et studiorum prolixitas suffragatur. Ego fundo principium super lapidem angularem, qui est Christus Ihesus, Alpha et O[mega], principium et finis etc.

^a podkropkowane w sensie skreślenia; ^b skreślone przez autora podstawy

[hasła: prolog]

[1] ^aCapitulum primum. De cezare Ottone, qui fundavit templum in Meÿdeburg. ^{-a}

<Regula iuris. Mutare quis consilium non potest in alterius detrimentum. Item quod omnes tangit debet ab omnibus |approbari| approbari. b>

Cesar^c Otto Ruffus fundavit templum in Meÿdeburg et dedit civibus municipale ius <powÿszschone prawo d> secundum eorum arbitrium et secundum consilium seniorum. Extunc arbitrati sunt, quod eligerent scabinos ac consules, <arbitrium voluntas consensus vulgariter uchwalona wola e> scabinos ad diuturnum temporis et consules ad unum annum. Qui tunc iuraverunt et nunc iurant annis singulis, dum eliguntur, ius ac profectum et honorem custodire <civitatis f> et agere, quanto caucius ac melius sciant aut possunt, cum consilio ac iuvamine seniorum. Consules exponunt suum conventum secundum suum placitum ac voluntatem cum seniorum consensu. <conventus vel consilium alias g r o m a d a m ě s c z s k a e> Consules etiam habent potestatem iudicandi super quamlibet vacuum mensuram ac pondera iniusta, ac coretos iniustos et cuiuslibet cibi seu potus mercimonia. <Regula iuris. Contractus ex conventionem legem accipere dimescuntur. Item. Quod semel placuit amplius disciplire non potest e> Et quicumque hoc violaverit, demeretur tres Slavicas marcas, <slowÿenÿskÿe grzywnÿ d> qui [s] faciunt triginta sex solidos. Qum consules suum conventum exponunt, extunc quitquit ibi statutum fuerit aut compromissum in isto conventu, quod iure Divino non contradicit, <Regula iuris. Nullus ex consilio dummodo frandulentum non fuerit obligatur g> [k. 139v] firmum et non violabiliter debet observari. Et quicumque violaverit, hoc consules habent agere. [^h] Et quicumque ad conventum venire neglexerit, cum signum datur per campanam, demeretur sex denarios. Sin autem conventus sibi pronunciatus fuerit, demeretur quinque solidos. <Salidus habet videlicet xii alenses quem prium s z e l a g i>

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b na górnym marginesie ręką komentatora A; ^c ozdobny inicjał wysokości trzech wersów; ^d nadpisane przez komentatora A; ^e na prawym marginesie ręką komentatora A; ^f ze znakiem wstawienia ręką komentatora B; ^g na dolnym marginesie ręką komentatora A; ^h na marginesie znak sekcji; ⁱ

na lewym marginesie ręką komentatora A

[hasła: rajca, ławnik, rada, starsi, Magdeburg, cesarz, kadencja, miara, waga]

^a-De iure penesticorum et comestibilia vendencium.^{-a}

Qui^b penestici vocantur, si in aliquo delinquerint vel si in aliquo demerentur statutis civitatis, ita <Communitas Gm̃yn m̃yesczyska emenda pokup emendare pokup̃ycz c> ut civitatis aut consulum decreta <ustaw̃y d> violaverint, si in hoc convicti fuerint, demerentur cuttem cum crinibus <vel statuam et aurum abscissionem cum pilis d> aut tres solidos. Et hoc arbitrio consulum committitur, quod horum recipere velint. [^e] Quando penesticus consulum aut <na marginesie agere c o n a c z c> civitatis statutum infringerit foro infronito, <vel edicto publico item quatuor anugulos civitatis si eo arbitro quod civitas ipsa cum senioribus statuit de consensu sue conventis c> ita quod cuttem cum crine demeretur et cum pena <pecunia f> redimet, hic manet sine iure et non potest amodo aliquod forum comestibilem absque civitatis aut consulum consensu exercere. Et si alii homines, qui communitatem seu fraternitatem habent in comestibilibus, consulum seu civitatis compromissum, hos oportet emendam dare secundum ius et edictum civitatis, et non possunt ulterius aliqua comestibilia vendere, nec communitatem habere seu acquirere absque consensu consulum et civitatis.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c na lewym marginesie ręką komentatora A; ^d nadpisane przez komentatora A; ^e znak nowej sekcji; ^f na lewym marginesie ręką komentatora B

[hasła: kupiec, rajca, cech, cena, kara na skórze i włosach, targ, statut, wilkierz, zezwolenie, nawiązka]

[3] ^a-De iniustis mensuris et iniustis pensis. Capitulum III^{-a}

Si^b metrete aut alie mesure parve seu iniuste fuerint et iniuste pense, quod consules bene agere possunt secundum honorem civitatis aut cum <Sentencia o r t e l Talentum R u b l et faciat xxti ex argenti purii in sua summa inhabit loco c> {tri} [k. 140r] triginta solidis emendare.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c na dolnym marginesie ręką komentatora A

[hasła: miara, waga, kara, rajca, nawiązka]

[4] ^a-De tribus iudiciis provincialibus advocati provi[n]cie. Capitulum IIII^{-a}

Ille^b supremus iudex, qui in Meÿdeburg iudicio presidet, hoc est castellanus, qui sedet tria iudicia provincialia in anno: unum iudicium in die sancte Agate, secundum in die sanctorum Johannis et Pauli, tertium in octava sancti Martini. Si ceciderit aut evenerit aliquod horum iudiciorum ad diem celebrem aut feriatum, <feriatus dies debet dies dominicus, Ecclesie dies n a r o c z ŷ t i d z e n c> extunc ammisit suum iudicium. Et si scultetus aut solus castellanus

ad iudicium non venerit, quia scoltetus castellano primam sententiam debet invenire, et si scoltetus non venerit ad castellanum, extunc decem talenta demeretur, nisi legale impedimentum, <sprawiedływa przekaža vulgariter nagabanýe c> quod probare potuerit, ut ius dictaverit. Quidquid criminalis cause factum seu commissum fuerit quatuordecim diebus ante suum iudicium, hoc castellanus debet iudicare et nemo alius.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c nadpisane ręką komentatora A

[hasła: Magdeburg, sędzia, kasztelan, sądy wielkie, sołtys, przestępstwo, roczek, posiedzenie]

[5] ^a-De iudicio burgravii. ^{-a}

Stuprum^b <odlyeganie dziewstina c> et obsidia <zasadzenýa c> et irruenciam domiciliorum <uderzenýe na dom c> iudicat castellanus et nullus alter. Sed si castellanus presens esse non poterit, extunc cives eligunt unum iudicem loco castellani, pro excessu manifesto. Castellani pena et recompensa <glowna zapłata c>, quod acquisitum fuerit in iudicio bannito, debet solvi per sex ebdomadas. Pena castellani tria talenta, pena scolteti octo solidi. Quando castellanus surgit et iudicat, tunc iudicium suum expirat et statim [k. 140v] iudicium scolteti disponitur a proximo ad duas septimanas.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c nadpisane ręką komentatora A

[hasła: Magdeburg, burgrabia, zasadzka, podpalenie, napad na dom, kasztelan, sąd, kara sądowa, termin, zapłata, wynagrodzenie]

[6] ^a-De iure sculteti de tribus iudiciis. Capitulum VI ^{-a}

Scultetus habet eciam tria iudicia legalia in anno: unum in Epiphania Domini aut die sequenti, secundum tercia feria post conductum Pasche, tertium feria tercia post festum Trinitatis. Post hec disponit sua iudicia continue ad duas ebdomadas. Si dies iudicialis evenerint ad diem celebrem, bene potest ultra unam diem aut duos post diem celebrem iudicium suum disponere. Iudicium scolteti nemo potest indicare, nisi scultetus solus vel preco, nec suus famulus. Quodsi scoltetus in domo non fuerit et si criminale nephas exortum fuerit, cives statuunt unum iudicem pro crimine manifesto. Scultetus eciam debet habere legalitatem <vel ius vel iusticiam b> a domino terre et cum eo debet esse feodatus <vel hereditatus b> et verum suum feodum esse debet. Insuper liber esse debet et legitime natus de terra.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b nadpisane ręką komentatora A

[hasła: sołtys, termin, dzień świąteczny, sługa, wymóg, lenno]

[7] ^a-De clamore in vulneribus monomachalibus. Capitulum VII ^{-a}

Quodsi^b homo vulneratus fuerit, si clamorem proclamaverit et si ceperit hunc, qui ipsum vulneravit, et eum ad iudicium usque deduxerit, et si tunc ipsum cum hiis, qui clamorem suum audierunt, protestare poterit metseptimus, propius est eum vincere, quam ille possit eum evadere. Pro vulnere manum, pro homicidio collum. Si vulnus profunditatem unguis et longitudinem membri habuerit, acquirit homo duellum pro uno vulnere, et si victor fuerit, victus a victo[re] pro vulnere manum, pro homicidio capud.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: zranienie, skarga, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, bliższosc do dowodu, kara ucięcia ręki, kara śmierci, ścięcie, rana]

[7a]^a ^b-De conflictu, qui sit in die aut tempestate noctis. Capitulum VIII^b

[k. 141r] Quodsi^c homo vulneratus fuerit, si clamorem proclamaverit et si ceperit hunc, qui ipsum vulneravit, et eum ad iudicium usque deduxerit, et si tunc ipsum cum hiis, qui clamorem suum audierunt, protestare poterit metseptimus, propius est ipsum vincere, quam ille possit eum evadere. Pro vulnere manum, pro homicidio collum. Si vulnus profunditatem unguis et longitudinem membri habuerit, acquirit homo duellum pro uno vulnere, et si victor fuerit, victus a victo[re] pro vulnere manum, pro homicidio caput.

^a ponownie wpisany art. 7, zapewne w związku ze zmianą ręki pisarza; ^{b-b} czerwonym inkaustem; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: zranienie, skarga, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, bliższosc do dowodu, kara ucięcia ręki, kara śmierci, ścięcie, rana]

[8]^a-De conflictu, qui sit in die aut tempestate noctis. Capitulum VIII^a

Si^b continget criminale nephas aut [^c] conflictus nocte vel die et si probus homo pro eo accusetur, propius est evadere metseptimus, quam ille possit super eum protestare, quia in isto loco conflictus per neminem visus est.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c nadpisane w ramce VIII

[hasła: przestępstwo nocne, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, bliższosc do dowodu]

[9]^a-De diffinicionibus sentenciarum et quit sit iuris debitis. Capitulum IX^a

Nec^b sculteto, nec castellano tenetur scabinus nec civis aliquam sentenciam extra veras dies iudiciales diffinire, nisi sit factum manifestum, ut vulnera mortalia aut homicidia, vel furta seu alia criminalia <contingerint ^c>. Castellanus et scultetus bene

possunt omni die iudicare pro debito, pro quo absque testimonio agitur, nisi si ^d | cicius ^d | civis agat contra hospitem et hospes super civem pro debito cum testimonio, de quo alter alteri fassus est, quod bene potest sine [k. 141v] mora iudicari. Et si uni adiudicatur debitum, habet solvere sequenti die, quod tenetur. Sed hospitem oportet iuramento protestare, quod sit alienigena^e et ita remote domicilium habeat, quod una die ad iudicium venire non possit.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c na prawym marginesie zapewne ręką komentatora B; ^d skreślone przez autora podstawy, nadpisane civis; ^e pierwotnie w rkp. aligenigena

[hasła: sołtys, kasztelan, wyrok, rana śmiertelna, zranienie, zabójstwo, kradzież, gość, dług, sąd gościnny, mieszczanin, sąd]

[10] ^a-De querimonia, que pernoctaverit pro vulneribus. ^{-a} X^b

Quod^c si vir vulneratus fuerit et eadem die iudicium non quesierit et sua querimonia pernoctaverit et, qui inculpatur, tunc comparet, evadit eum metseptimus, quam ille super eum possit protestare. Sed si tribus iudiciis non comparet, quarto iudicio describetur, ita tamen, si iusto modo cittatus et super eum conquestus fuerit.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: zranienie, skarga, zwłoka, uwolnienie od skargi, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, sąd]

[11] ^a-De stupro et insidiis, et irruenciis domicilii et iure burgravii. ^{-a} XI^b

Stuprum^c et obsidium et irruenciam domiciliorum burgravius iudicat | et ^d | nec alter ullus. Si aliquis irruit super alterius domicilium tempore nocturno aut diurno, temeraria violencia, nulla procedente querimonia, et si in manuali <manifesto ^e> facto deprehensus fuerit cum clamore, et si clamorem cum auditoribus metseptimus suorum vicinorum hoc ostendendo probare poterit secundum iuris exigenciam, malefactor collum demeretur. Sin autem manifestum factum non fuerit, extunc propius est evadere metseptimus, quam aliquo testimonio vinci possit.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d skreślone zapewne przez autora podstawy; ^e nadpisane przez komentatora B

[hasła: gwałt, napad na dom, zasadzka, burgrabia, skarga, gorący uczynek, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, bliższość do dowodu]

[12] ^a-De vulnere, qui multis vulneribus vulneratus. ^{-a} XII^b

Quicumque^c vulneratus fuerit, si clamorem proclamaverit et ad iudicium pervenerit, de quocumque [k. 142r] querulatur, qui presens fuerit, et si habuerit hos, qui clamorem

suum audierunt, et quod <quot ^d> vulnera habuerit, tot homines potest inculpare. Sin autem hii homines comparuerint, duellum in ipsis acquirere potest. Sin autem plures iudicialiter infestaverit, quam vulnera habuerit, alii omnes evadent suo <iuramento ^d> iure, quivis metseptimus.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d nadpisane przez komentatora B

[hasła: zranienie, skarga, rana, uwolnienie od skargi, samosiód, przysięga, współprzysiężnik]

[13] ^a-De obligatione pignorum. -^a XIII^b

Obligat^c aliquis mercimonia aut alia bona mobilia pro debito ex parte iudicii, et ille pronunciet tribus iudiciis, ut est iuris, et quarto iudicio super eo <iudicialiter ^d> dominium receperit ac appropriatum sibi fuerit, et cognoscencie donum dederit coram iudice et scabinis. Et si iste inposterum ad repetendum sua bona pervenerit, possidens propius est suum pignus servare cum scabinis ac iudice, quam ille, qui caret possessione.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d na marginesie ręką komentatora B

[hasła: zastaw, towary, dobra ruchome, ruchomości, dług, termin, roczek, sędzia, ławnik]

[14] ^a-De iure feminarum, si partes puerorum eradicati fuerint. -^a XIII^b

Si^c aliquis ducit uxorem et si vir de hac luce decessit, uxor nichil habet in suis bonis, nisi sibi dederit pro dotalicio aut vite |promissionem ^d| <provisionem ^e> pro sua vita in iudicio bannito. Nulla uxor seu mulier potest vite provisionem^f, nec dotaliciū hereditarie |possidere^g| observare. Et cum de hac luce decedit, ad heredes revertitur sui mariti. Quodsi maritus mulieri nichil dederit in suis bonis, in possessione bonorum sui mariti debet permanere, et pueri [k. 142v] sibi necessaria ministrabunt, quousque in viduitate et sine marito permanere voluerit. Si vir oves habuerit, quas mulier recipiet ad supellectile. Et si pueri vellent dotaliciū infringere, servare potest testimonio virorum ac mulierum metseptima, qui tunc presentes fuerunt. Si vir pueros habuerit, aut mulier, quicumque ex hiis exhereditati sunt, <si moritur vir, hii pueri, qui in hereditate patris sunt, recipiunt sed hereditatem ^h> sed hereditatem vendere non possunt absque heredum consensu. Hii pueri, qui in potestate patris mortis tempore fuerunt, si ex hiis unus moritur, istius partem dividunt inter se equaliter, [ⁱ] tam exhereditati, quam domestici. <vel dimisi[t] exhereditati ^h>.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d skreślone przez komentatora B; ^e na marginesie ręką komentatora B; ^f przerobione przez komentatora B z promissione; ^g skreślone przez autora podstawy; ^h na marginesie ręką komentatora B; ⁱ zmiana inkaustu

[hasła: żona, mąż, wdowa, wiano, sąd wyłożony, uposażenie, gerada, dziecko, współprzysiężnik, samosiódm, przysięga, wydzielony, dziedzictwo, spadek]

[15] ^a-De publicatione, fiscacione et possessione. ^{-a} XV^b

Quando^c alicui sua possessio publicata fuerit iuste ac iudicialiter, quociens exit vel intrat, tociens penam iudici demeretur, ita si publicacio super ipsum rite ac iuste sit acquisita.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie, czarnym i czerwonym inkaustem; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: mulkta, kara sądowa, konfiskata]

[16] ^a-De pacis firmitate et dono infra annum posesso. ^{-a} XVI^b

Quidquid^c masculus dat sub banno, si possidebit pacifice et quiete absque arestacione aliqua anno et die, hoc propius et melius obtinere potest cum iudice et scabinis, quam ab ipso aliquis possit exbrigare. [^d] Quodsi iudex et scabini sunt mortui, quod tamen bene cum aliis fidedignis ad minus duobus scabinis et quatuor viris probitate probatis <deponeri possunt ^e> testimonio, et sic bona sibi donata obtinebit.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie, czarnym i czerwonym inkaustem; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d znak nowej sekcji; ^e nadpisane ręką komentatora B

[hasła: transakcja, rok i dzień, termin, spokojne posiadanie, sędzia, ławnik, świadek, współprzysiężnik]

[17] ^a-De dono in infirmitate dato. ^{-a} XVII^b

[k. 143r] Nemo^c masculus nec ulla mulier possunt in lecto egritudinis de suis bonis alicui ultra tres solidos dare absque heredum consensu seu voluntate.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie, czarnym i czerwonym inkaustem; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: darowizna *mortis causa*, zgoda, żona, mąż]

[18] ^a-De hereditate, ubi nec fratres nec sorores reperiuntur. ^{-a} XVIII^b

Quodsi hereditas in fratribus et sororibus defectum habuerit, extunc omnes hii, qui se linea equali consanguinitatis ostendere poterint, in hereditate succedunt equaliter. Qui autem in possessione est, si bene sacerdos est aut manserit, tamen supellectilia

recipit, quod si nulla puella fuerit. Si autem puella et sacerdos fuerint, tunc supellectilia inter se dividunt <equaliter *d*>.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie, czarnym i czerwonym inkaustem; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d na marginesie, ręką komentatora B

[hasła: dziedzictwo, spadek, siostra, brat, pokrewieństwo, gerada, kapłan]

[19] ^a-De firmacione pacis donacioni pro hereditate. ^{-a} XIX^b

Quitquid^c masculus dat in iudicio bannito coram iudice et scabinis, ibi recipiens dat unum solidum pro doni cognicione, quem recipiunt scabini.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie, czarnym i czerwonym inkaustem; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: sąd wyłożony, sędzia, ławnik, pamiętne, darowizna, transakcja]

[20] ^a-Pro debito per iuris extorsionem aquisito. ^{-a} XX^b

Quicumque^c aliquem coram iudicio pro debito impulsaverit, si debitum coacto iure consecutus fuerit, oportet eadem die solvere et iudex in eo suam penam acquisivit. Sin autem querimonia facta fuerit super aliquem pro debito, de quo fatetur, solvere tenetur infra duas ebdomadas, et si tempore statuto debitor non solverit, extunc iudex in eo suam penam acquisivit. <Regula iuris. Debitor in regere si non plene satisfecerit proscibetur. Item. Minus est exactio, quam excusat inopia debitoris. *d*> Extunc solvere mandat ad octo dies, deinde ad tres dies, extunc sequenti die. Quotiens tunc mandatum [*k. 143v*] debitor adimplere neglexerit, tociens penam suam in <fiscacione *e*> eo iudex acquisivit. Si penam iudici et debitum creditori solvere contempserit, extunc fiscatur sua possessio. Per hac compellitur, quod debitum creditori et pena iudici persolvatur. Si autem possessione caruerit, extunc banno compellitur, extunc bene potest comprehendi, ubi visus fuerit pro debito et pena. Et quicumque ipsum ultra hoc tenuerit, |aut| penam iudici demeretur.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie, czarnym i czerwonym inkaustem; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d na marginesie ręką komentatora A; ^e nadpisane przez komentatora B

[hasła: dług, skarga, świadczenie, termin, dłużnik, sędzia, mulkta, kara sądowa, wierzyciel, posiadanie, kara]

[21] ^a-De impedimento ad limina sanctorum extra provinciam. ^{-a} XXI^b

<Regula iuris. Non praestat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. *c*>

Si^d aliquis ad limina sanctorum aut ad nundinas extra provinciam aut extra terminos ire voluerit, et si ipsum aliquis pro debito impedire voluerit, hoc fieri non debet,

oportet ius suum coram suo iudice recipere. Et si uni testimonium adiudicatum fuerit, inducias trinas duas ebdomadas obtinebit, quodcumque elegerit aut iudicio proximo.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c na marginesie ręką komentatora A; ^d ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: podróż, dług, sąd, termin]

[22] ^a-De pena illius, qui scabinum illicitis verbis obruit. ^{-a} XXII^b

<Regula iuris. Contra eum qui legem dicere potuit apertius est interpretatio facienda. Item. Nemo potest plus iuris conferre, quam sibi competere dinoscatur. Item. Ad facinus duplex non sufficit ultio simplex. c>

Quicumque^d scabinum in scampno iudiciali impropertaverit aut turpibus verbis obruerit, scabinis lucratur suam emendam triginta solidos, et iudex suam penam acquirit. Obruitur autem scabinus, postquam sua sententia diffinita sit et consensus aliorum scabinorum preterierit, extunc omnes emendas acquirunt et iudex penas, et quot^e emende fuerint, totidem et pene iudici acquiruntur.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c na marginesie ręką komentatora A; ^d ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: ławnik, ława, obraza, kara sądowa, mulkta, nawiązka, wyrok]

[23] XXIII^a [k. 144r] ^b-De concordia et rancore, que coram iudicio etc. ^{-b}

Quando^c concordia inter discordantes coram iudicio ordinata fuerit, diuturnus fremitus, <^{hoc d}> homo protestare potest cum iudice et scabinis. Quodsi scabini mortui fuerint, tunc protestatur cum hominibus fidedignis, qui iudicio affuerunt. Quidquit scabini protestantur, hoc iudex cum ipsis debet protestare, simul et confirmare. Sed ubicumque concordia ordinata fuerit extra iudicium, hoc facilius potest probare vir cum sex testibus solus septimus, qui interfuerunt et viderunt concordiam esse factam. Ubi concordia et vera |fremitus ^e| <^{firmitas d}> diurna et diuturna coram iudicio confirmata fuerit, si ipsam violat adversa pars, et si vincetur, ut ius dictaverit, cum iudice et scabinis, pro vulnere manum, pro homicidio collum. Sin autem contingeret, quod alter eam infringeret, hunc tamen emendare cum recompensa oportet, pro vulnere novem talenta, pro homicidio decem et octo taleta, nisi se possit excusare secundum iuris edictum.

^a w ramce; ^{b-b} czerwonym inkaustem; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d na marginesie ręką komentatora B; ^e podkropkowane w sensie skreślenia przez komentatora B

[hasła: ugoda, sąd, sędzia, ławnik, samosiód, przysięga, współprzysiężnik, kara ucięcia ręki, kara śmierci, nawiązka, zapłata, wynagrodzenie]

[24] ^a-De filio excipere coram iudicio et mercede deservito. -^a XXIII^b

Et^c vir quivis filium suum ter potest eximere, quem habet in potestate, coram iudicio pro quolibet crimine capitali tacto sacramento metseptimus secundum ius municipale. Simili et vir potest filium suum, quem in potestate <Regula iuris. Imputari ei non debet per quem non stat, si non faciet quod per eum fuerat faciendum. ^d> [k. 144v] habet, tribus vicibus eximine, ubi aut ad collum aut ad manum pertransit. Quarta vero vice ipsum solum propria in persona respondere oportebit, et patrem in suo iure non inpediet, si filius prius bene respondisset. Sin autem pater cum filio simul in eodem crimine coram iudicio impulsati fuerint, extunc pater filium eximere non potest, nisi prius < ^{pater} ^e> se ab eodem crimine expurgabit. [f] Famulus potest mercedem suam, quam promeruit, quinque solidis probare tacto sacramento <ita tamen si sibi dominus consentire voluerit. Si autem dominus iuraverit tacto sacramento mettertius, quod sibi ^g> mettertius, quod sibi persolvit, tunc propius est evadere, quam famulus obtinere. Sin autem famulus suam mercedem super suum dominum obtinuerit coram iudicio, pro eo dominus iudici nullam penam demeretur, sed dominus famulo eadem mercedem eadem die solvere tenetur indilate. [f] Si alter alterum pro vino aut alio potu inculpare voluerit, evadet ut aliud debitum, in quo nullum dominium ostendere poterit aut probare <^{protestari} ^e>.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d na marginesie ręką komentatora A; ^e nadpisane ręką komentatora B; ^f na marginesie znak nowej sekcji; ^g na marginesie ręką komentatora B

[hasła: syn, ojciec, zastępstwo, przysięga, samosiódm, współprzysiężnik, kara śmierci, kara ucięcia ręki, przestępstwo, sąd, sługa, pan, uwolnienie od skargi, samotrzeć]

[25] ^a-De hereditate aut dono, quod datur viro vel femine. -^a XXV^b

Donum^c, quod viro vel mulieri datum fuerit in iudicio bannito, in eo mulier cum sua parte sive dono pro suo arbitrio facere potest absque omni contradiccione quidquid placet. Idem potest vir cum parte sui doni, quicquid deliberaverit modo simili, quam ipse suscepit. Si moritur femina absque herede, ita quod nullum heredem a suo marito pepererit, ipsa hereditat sua successoria, seu sua prospera fortuna acquisita super suum proximum [k. 145r] naturalem successorem, sive sit masculus sive femina, qui sibi sit paris condicionis <in natura ^d>. Idem facit vir illi, qui sibi fuerit paris condicionis. Insuper omne aurum et argentum |non ^e| informatum, et omnis siligo et carnes cum cervisia et vino, et panis, que vel quod aut quantum post trecesimum permansit, vel permanserunt, totum cedit heredibus viri et non mulieris, exceptis pulmentariis, de quibus mulier recipit partem <seu medietatem ^d> et heredes viri reliquam mediam tollunt partem.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d nadpisane ręką komentatora B; ^e podkropkowane i skreślone

[hasła: darowizna, wiano, uposażenie, żona, sąd wyłożony, sprzeciw, dziedzic, mąż, dobra nabyte, spadkobierca, równy stanem, srebro, złoto, gerada]

[26] ^a-De hiis, que pertinent ad hereditatem. ^{-a} XXVI^b

Ista^c sunt, que ad hereditatem spectant: omne aurum et argentum informatum, omnia vasa argentea, et tela <et pannus ^d>, que non incisa <vel incisus ^d> aut formata <vel formatus ^d> ad muliebria vestimenta, |non ^e| et sartagines, que a loco non moventur, et dolea, et vasa distillatoria, et omnia |caldaria ^e| caldaria^f excepto caldari, in quo liquescit cera, quod spectat ad supellectile. Omne proprium, quod locando possessum est, et omnia arma et omnes gladii, et eciam omnes olle eree ac morsee, et cinguli, bracciles, et annuli viri, hec predicta spectant ad |suppli ^e| hereditatem. Mense et lavatoria, omnes ciste planis cooperimentis, et sedilia spectant ad hereditatem, pelves cupree, et ciste pharine, et ciste annonarum, et porci, qui in curiis sive in domibus nutriuntur, eciam spectant ad hereditatem. Et omnes porci inpinguati {spectant} [k. 145v] spectant ad pulmentaria. Ubi pulmentaria dantur et omnis expensa domestica, que in potestate viri est, et omnes vaccue cuppe, pulmentario [s] {recipit} recipit uxor mariti, et non sua cognata proxima.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie; ^c ozdobny inicjał wysokości czterech wersów; ^d nadpisane ręką komentatora B, znak wstawienia; ^e skreślone, zapewne ręką pisarza podstawy; ^f poprawione z cadaria, zapewne przez komentatora B

[hasła: dziedzictwo, spadek, gerada, część obowiązkowa, okrasa, srebro, złoto]

[27] ^a-De viro, qui alterum vulnerat vitam suam defendendo. ^{-a} XXVII^b

<Regula iuris. Actus legitimi condicionem non receperit neque diem. c> Vulnerat^d quis alterum vitam suam defendendo supra viam publicam, quod ille ipsum percussit aut vulnerat, et si clamore proclamaverit, et invasor comparet violenter, seu proterve, et conqueritur iudici, et hic non potest, nec audet, pro inbecillitate sui corporis tunc comparere et imposterum ea die compareat et conqueratur iudici et scabinis, et ostendat sua vulnera, et protestatur per hos, qui suum clamorem audierunt, quod initium contencionis sui adversarii fuerit et non suum, et quod ipse se defenderit in defensione vite sue, et ipse acquirit querimoniam primam. Sed si pernoctabit, extunc hoc fieri non potest.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie; ^c na marginesie ręką komentatora A; ^d ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: zranienie, zwłoka, obrona konieczna, droga publiczna, sędzia, skarga, uszkodzenie ciała, ławnik, świadek, obwołanie]

[28] ^a-De duobus, qui de stirpe Sclavica se mutuo vulnerant. ^{-a} XXVIII^b

Quod^c si duo se vulnerant de stirpe Sclavica mutuo in iure municipali, qui ambo processerunt de stirpe Sclavica et tamen Sclavi non sunt, compareat unus et conqueratur in Sclavico ydiomate alterum, non oportet sibi respondere, si placet, nisi conqueratur ydiomate, quod sibi <Regula iuris. Cum sunt partium iura reo potius est fovendum quam actori. Item. Scienti et non facienti non est iniuria necque dolus. ^d> [k. 146r] innatum est per ius municipale.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d na dolnym marginesie ręką komentatora A

[hasła: zranienie wzajemne, język słowiański, skarga, odpowiedź na skargę, prawo miejskie]

[29] ^a-De causa, de qua promittitur coram iudicio terminari. ^{-a} XXIX^b

Quod^c si duorum virorum querimonie dilate fuerint in iudicio bannito <coram iudice et scabinis ^d> de voluntate iudicis et consensu, <^{ac} libero arbitrio partium utriusque ^d> et partium arbitrium ut earumque, quod inter ipsos concordia extra iudicium debeat terminari, nec ultra causam peragendam, et se arbitri ad hoc electi de causa intromittant concordandi, absque iudicio et querimoniam non repetendo cum consensu iudicis. Et si alter ex eis suam querimoniam in posterum vellet renovare pro hac causa coram iudicio, iste sibi suus adversarius respondere non tenebitur coram iudicio, si protestare potuerit cum iudice et scabinis, quod causa absque iudicio debeat terminari.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d nadpisane ręką komentatora B

[hasła: skarga, sąd, ugoda, zgoda sądu, sędzia, ławnik]

[30] ^a-De duobus, qui se mutuo vulneraverint equaliter. ^{-a} XXX^b

Quod^c si se duo mutuo vulneraverint equaliter, ex hiis unus vadat ad iudicem in domum suam, et querimoniam faciat, alter veniat ad quatuor <consules ^d> bancos et conqueratur cum clamore scabinis et iudicio astantibus, et vulnera ostendat, et mittat pro iudice et conqueratur, ipse primam querimoniam obtinebit, si testes super hoc habuerit a scabinis aut astantibus iudicio, quod inter quatuor bancos querimoniam fecerit.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d nadpisane ręką komentatora B

[hasła: zranienie wzajemne, sędzia, ławnik, rana, skarga]

[31] ^a-De duobus, qui se mutuo vulneraverint equaliter. ^{-a} XXXI^b

[k. 146v] Et si se duo mutuo vulneraverint equaliter, quicumque ex eis in alterum duellum |con^d| acquisierit, tunc eius adversarius manum demeretur. Ita cum si vulnus monomachale fuerit. Et si alter ex eis, antequam duellum acquisitum fuerit, moritur, adversarius collum demeretur.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce, dwukrotnie; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d skreślone ręką komenta

[hasła: zranienie wzajemne, pojedynki sądowy, kara ucięcia ręki, rana godna pojedynku, kara śmierci]

[32] XXXII^a

Si^b aliquis detinet hunc, qui ipsum vulneravit in facto recenti et ipsum cum clamore ad iudicium deducit, qui sic queruletur cum proloquutore: [^c] “Domine iudex, ego cum querela propono super istum virum, quod ipse venit intra municipalia vel infiscata <^{seu} strata^d> regia, et in me pacem violavit, et me spoliavit in meo corpore et in bonis meis, et me vulneravit, dum pacem in me confregit. Tunc ego vidi ipsum in persona propria et proclamavi ipsum cum clamore, et ipsum captivum huc ad iudicium deduxi, et volo eum mittere sed eum volo vincere per eos, qui clamorem meum audierunt, et cum meo testimonio vero, ut ius michi diffinierit. Et in sententia requiro, quomodo hoc probare debeam, ita ut michi proficiat in meo iure”. Extunc satisfacionem adversarius rectam petat pro hac querimonia, et dicat se de facto innocentem. Ille, qui ipsum captivum in manifesto facto detinuit, facilius eum vincere potest cum testimonio, quam ipse captivus cum testimonio evadere |cum testimonio^e| possit. [k. 147r] Si, ut iuris est, probaverit testimonio, illi solvet collum, si est homicidium, vel ad manum, si vulnus est monomachale, cum ad iudicium ipsum cum manifesto facto deduxerit. [^f] Pro teste potest quivis vir alteri <^{testes} ^f> astare, qui in suo iure non possit argui, excepto patre et fratre, et filio et mercenario.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c znak rozpoczynający nową sekcję; ^d nadpisane, zapewne ręką komentatora B; ^e skreślone ręką autora podstawy; ^f na prawym marginesie, obwiedzione czerwoną ramką

[hasła: zranienie, skarga, gorący uczynek, pełnomocnik, droga królewska, sąd, gwar, zabezpieczenie, niewinność, zabójstwo, kara śmierci, kara ucięcia ręki, rana godna pojedynku, świadek, ojciec, syn, brat, najemnik]

[33] XXXIII^a

Quod^b si se duo mutuo vulneraverint: unus cultello et alter gladio, et si vulnera utriusque monomachalia fuerint, illi cum gladio solvit manum, illi cum cultello solvit collum, quia cultellus infert furtivam mortem.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: zranienie wzajemne, nóż, miecz, rana godna pojedynku, kara ucięcia ręki, kara śmierci]

[34] XXXIII^a

<Regula iuris. Actus legitimi condicionem non ~~|b|~~ recipiunt neque diem. Item. Factum retractarii non debet, licet casus postea eveniat a quo non potuit inchoari c>

Eciam^d si alter alterum vulneraverit et causa sua pernoctaverit sibi debet iudici in iudicium proximum. Et si vulneratus fuerit et vulnus monomachale non fuerit, et si comparuerit, sibi iudici, et conquestus fuerit, debet ad iudicium proximum. Si autem vulnus monomachale fuerit, tunc continuo sibi iudex formare^e debet <iudicium si exigerit pro facto manifesto f> pro facto manifesto.

^a w ramce; ^b wyraz zamazany; ^c na prawym marginesie; ^d ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^e przerobione przez komentatora B z formavi; ^f nadpisane przez komentatora B

[hasła: zranienie, skarga, zwłoka, rana godna pojedynku, sąd, sędzia]

[35] XXXV^a

Si^b duo vulneraverint et ambo coram iudicio compareant et querimonias proponent, qui primam precellentem querimoniam et protestare poterit, apud suum adversarium duellum acquirit, si ipsum [k. 147v] in isto <iusto c> modo salutavit, et si vulnus monomachale fuerit. Sin autem ad diem duellum dilatum fuerit, et si alter pugilem convenerit super alterum, et si ille protestare poterit, quod pugil sit mercenarius, extunc sibi iure a duello cedere potest.

^a w ramce; ^b nadpisane ręką autora podstawy; ^c nadpisane ręką komentatora B

[hasła: zranienie wzajemne, sąd, skarga, pojedynek sądowy, rana godna pojedynku, odroczenie, pięściarz, zastępca, najemnik]

[36] XXXVI^a

Si^b vulnerat vir alterum, et si cautionem fideiussorie fecerit usque ad iudicium, et si iudex ipsis pacem indixerit, et si ipsum postea occiderit, et si fideiussores posuerit pro causa eadem, ipse tamen propius est evadere metseptimus de homicidio, quam ipsum aliquis potestate possit. Sin autem coram iudicio comparuerint, et si in iudicio bannito manu pax promissa fuerit coram iudice et scabinis pro primo vulnere, et si ipsum postea occiderit, hoc melius potest super eum protestare, quam ipse evadere possit.

^a w ramce; ^b nadpisane ręką autora podstawy

[hasła: zranienie, poręczenie, sąd wyłożony, sędzia, pokój, uwolnienie od skargi, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, zabójstwo, ławnik]

[37] XXXVII^a

Si^b se duo vulneraverint mutuo et ambo coram iudicio comparent et querulose proponant, et querimonia usque ad iudicium dilata fuerit, qui primo querulatus fuerit, moriatur ab hiis vulneribus, mortuus ad iudicium portetur, et alter vulneratus eciam comparuerit, et unus demortui cognatus^c loquatur super vulneratum cum testimonio, quod ipse suum affinem occiderit, et pro [k 148r] eo petat iudicium. Extunc ille petat satisfacionem de iure et ostendat suam innocenciam cum suo testimonio evadendo homicidium. Si hoc, <^{ut d}> iuris est, protestaverit, propius est evadere, quam ille super eum poterit protestare, quia ambo coram iudicio querimoniam inceperunt. Sed suum testimonium sic debet procedere, quod initium contencionis illius fuerit, et non suum. Et si suos testes incontinenti habere non potuerit, terminum sex ebdomadas acquirit, tunc facilius potest evadere homicidium metseptimus, quam ille cum testimonio ipsum vincere possit. Sin autem ille ipsum monomachaliter alloquitur, extunc ipsum pro suo collo pugnare oportebit.

^a w ramce; ^b nadpisane ręką autora podstawy; ^c nadpisane a celem uzyskania terminu agnatus; ^d nadpisane ręką komentatora B

[hasła: zranienie wzajemne, sąd, skarga, odroczenie, krewny po mieczu, poręczenie, gwar, zabezpieczenie, termin, bliższosc do dowodu, niewinność, zabójstwo, uwolnienie od skargi, pojedynek sądowy]

[38] XXXVIII^a

Si^b mas equum vendiderit, promittere debet in eo equo, quod stabilis non fuerit, ita quod a loco discedere tempore se offerente noluerit, et videre quod apparens sit cecus^c, <^{equis d}> et eciam a iusta arestacione.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c podkropkowane, być może ręką komentatora B; ^d nadpisane ręką komentatora B

[hasła: sprzedaż, koń, ewikcja, odpowiedzialność, wada faktyczna, wada prawna]

[39] XXXIX^a

<Regula iuris. Semel malus semper praesumitur esse malus. Item. Non pereas parvis studias bonus esse suavis, quod fautor amicorum nec sis protector eorum. b>

Si^c fur clara luce diei deprehensus fuerit, qui bone fame sit, et furtum minus quam tres solidos valeat, cuttem cum crine demerentur. Sed si furtum ultra tres solidos valeat, reus est patibulo. [^d] De hiis denariis tres^e solidi medium fertonem debent ponderare. Sin autem fur [k. 148v] tempestate noctis deprehensus fuerit cum sex denariis, reus est suspendio.

^a w ramce; ^b na prawym marginesie ręką komentatora A; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d znak rozpoczynający nową sekcję; ^e w rkp. iii^{es}

[hasła: kradzież w dzień, kradzież w nocy, dobra sława, kara na skórze i włosach, kara śmierci, powieszenie]

[40] XL^a

<Regula iuris. Possessor male fidei ullo tempore non prescribit. Item. Pro possessore habetur, qui dolo desivit possidere. Item. Non confirmatur tractu temporis, quoad de iure ab initio non subsistit. Regula iuris. Successorum naturam sequi congruit principalis. Item ius naturale ante omniam obtinet privatum. b>

[^c] Conqueritur^d vir super alium pro bonis, quod vera sua hereditas sit, et quod ille teneat cum iniuria, et sua vera sit successio a patre suo, vel ab alio suo cognato <amico^e>, aut a suo predecessore, et si ille comparet super quem querela proposita fuerit, et dicit se habere bonorum defensionem, et bona possiderit pacifice et quiete, anno et die, contradiccione qualibet non obstante et est iuste ac rite meum predium censuale, ipsum oportet suum deffensorem nominare, et ad dies statuere, si potest, et cum defendentem seu defensorem conservat sua bona in eo, si defensio fuerit, ut iuris est, a defensore. Sin autem sibi defectus fuerit in deffensore, actor conservat suam legalem proprietatem, in bonis eisdem, quia quivis homo conservat suam innatam hereditatem, sive naturalem porcionem, facilius quam alter emptam hereditatem, aut obligatam hereditatem, aut datam proprietatem, aut predium censuale, cum impossibile sit aliquem de naturali porcione defraudari.

^a w ramce; ^b na górnym marginesie ręką komentatora A; ^c na lewym marginesie naszkicowana dłoń, wskazujący palec nakierowany na pierwszy wyraz artykułu; ^d ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^e nadpisane ręką komentatora B

[hasła: skarga, nieruchomości, dziedzictwo, spadek, ojciec, krewny po mieczu, spadkodawca, spokojne posiadanie, świadek, rok i jeden dzień, termin, prawo naturalne]

[41] XLI^a

Si^b homo habuerit hereditaria^c censualia et bona a quodam monasterio, aut alio domino, et si dominus aut abbas sibi non fatetur, aut conventus, hic vir [k. 149r] potest hoc metseptimus protestare suorum heredum, qui [s] quilibet iurabit singulariter, quod iustum ac successorium suum sit predium censuale. Et si dominus seu abbas hiis septem de ipsorum bonis denegaverit aut fateri noluerit, extunc quivis ipsorum metseptimus suorum coheredum bona sua obtinebit.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c pierwotnie hereditatem, poprawione przez komentatora B

[hasła: dziedzictwo, własność, dobra czynszowe, klasztor, pan feudalny, opat, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik]

[42] XLII^a

Si^b debet vir producere testimonium super proprium alterius metseptimus, aut mettercius, hoc facere oportet cum possessis hominibus, qui in suo iure argui non possunt, et qui iudicio astare solent, et domicilia habentibus in iudicio supradicto. Sin autem debet vir persoluta debita protestare super proprietatem alterius, hoc iterum esse debent possessi homines domicilia habentes, si hoc in iudicio non viderunt, nec in iudicio fuerit confirmatum.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: własność, samosiódm, przysięga, samotrzeć, posesjonaci, współprzysiężnik, domicyl, okręg sądowy, dług zapłacony]

[43] XLIII^a

Si^b aliquis debet persoluta debita probare, protestando pro debito, hoc facere debet cum talibus hominibus, qui in suo iure argui non possunt.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: dług zapłacony, współprzysiężnik, przysięga]

[44] XLIII^a

Si^b vir ducit viduam, que unum filium aut plures pueros habuerit et ipse nulla bona habuerit nec ipsa, et vir unum filium habuerit cum sua prima uxore, et si fortuna arridente per suos labores bona habuerint et proprietatem sive hereditatem emerint, aut super bona mobilia sive mercimonia posuerint, [k. 149v] et inposterum vir moritur et uxor, extunc filius viri propius est recipere hereditatem, quam pueri femine, aut pueri sororis sue, vel eciam nepotes seu nepte ex filia sua. Ita tamen, si filius patri paris condicionis fuerit. Proxima cognata uxoris recipit supellectilia de iure.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: wdowa, syn, dobra, własność, dziedzictwo, ruchomość, towar, żona, spadek, zasady dziedziczenia, reguła, siostra, wnuk, wnuczka, równy stanem, krewna, gerada]

[45] XLV^a

Si^b vir aliquis dederit pueris suis aliqua bona sua, et sue uxori, in iudicio bannito circa vitam suam, et bone rationis, et si sibi pueri paris condicionis fuerint, et si desuper vera pax desierit^c ac firmata fuerit, et in posterum alteri in eisdem bonis aliquid dederit aut heres fuerit, aut <non^d> ille, cui prima donacio sit data, bene contradicere potest de iure. Ita tamen, si testimonium desuper iudicis habuerit et scabinorum, quod sibi^e primum donum donatum |est^f| sit absque contradicione^g illius, qui ad hoc successor fuerit infra annum et diem. Extunc contradicere non potest <possunt^h>, si illi desuper testes habuerint.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c podkropkowane w sensie skreślenia; ^d nadpisane ręką komentatora B, znak wstawienia; ^e pierwotnie si, przerobione przez komentatora B; ^f skreślone przez autora podstawy; ^g pierwotnie condicione, przerobione przez komentatora B; ^h nadpisane przez komentatora B

[hasła: dobra, transakcja, sąd wyłożony, dożywocie, równy stanem, pokój, roszczenie, sędzia, ławnik, darowizna, sprzeciw, spadkobierca, rok i dzień, prawo]

[46] XLVI^a

Si^b vir sue uxori sua edificia dederit, que super bona censualia edificata fuerint, coram |iudicio^c| <domino^d> proprietatis, et coram suis vicinis, tempore vite sue, et inducit eam in possessionem, et si discedit ab hac luce sine prole, si heres suus super bona eadem loqui voluerit post mortem viri, nichil in eis poterit obtinere, si mulier protestaverit, quod sibi datum fuerit. Sin autem apparatus et edificia viri proprium fuerit, extunc heres [k. 150r] mulieri infringere potest, nisi donacio in iudicio bannito fuerit confirmata. Quia nullus suum proprium dare potest, nisi in iudicio bannito, vel coram iudice et scabinis, nisi suus heres contradicat. Sin autem hereditaria censualia bona fuerint, extunc sue uxori dare non potest absque heredum consensu, vel absque domini proprietatis consensu, in cuius bonis sunt. Si vir mercimonia aut bona mobilia habuerit, quod cum bonis emerit eisdem successoriis paterna successione, hoc sue uxori dare non potest, nisi in iudicio bannito coram iudice et scabinis. Sin autem habuerit bona mobilia aut mercimonia, que sibi propriis laboribus aut prospera fortuna accreuerint, que potest dare in validudine vite sue cuicumque placet, cuiuslibet sine contradiccione.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c skreślone, zapewne przez komentatora B; ^d pod skreślonym iudicio, zapewne ręką komentatora B

[hasła: mąż, żona, budynek, dobra czynszowe, własność, krewny, dożywocie, spadkobierca, dziedzic, potomstwo, sąd wyłożony, transakcja, sędzia, ławnik, sprzeciw, dobra dziedziczne, zgoda, zezwolenie, towar, ruchomość]

[47] XLVII^a

Ubi^b alicuius monasterii obnoxius suam penam demeretur, hoc sunt triginta solidi, obnoxius bene potest bona sua resignare et iterum suscipere et dare cui placet, contradiccione qualibet non obstante, quod [s] propiis laboribus acquisivit. Ubi obnoxius <census^c> suo domino suum censum subtraxerit, pro eo tria talenta <talenta^d> demeretur. Quidquid obnoxius criminalis cause commiserit, pro eo nullus queret iudicium, nisi domini advocati. Quando obnoxius moritur, extunc suo domino aut suo avvocato oportet dare denarios obnoxietarum [s] et meliorem equum, quem habet. Idem oportet facere sacerdotem [k. 150v] suo archipresbitero, dum moritur, tunc sibi oportet dare suum meliorem equum.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c na prawym marginesie ręką inną niż autora podstawy; ^d na prawym marginesie ręką autora podstawy

[hasła: mnich, zakonnik, klasztor, sprzeciw, przestępstwo, sąd, wójt, arcybiskup, koń]

[48] XLVIII^a

Si^b moritur vir absque herede et nepotem ex filia habuerit, que exheredata fuerit circa suam vitam, idem nepos maiori iure recipit bona avi materni, quam iudicium, qui sibi est paris condicionis. <Sed iudicium recipit arma bellica. c>.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c uzupełnienie na dolnym marginesie ręką komentatora A, znak wstawienia

[hasła: dziadek, córka, syn, spadkobierca, spadek, herget]

[49] XLIX^a

Si^b unus alteri manum suam abtestare voluerit pro falso, hoc oportet, quod faciat mettertius cum talibus hominibus, qui in suo iure argui non possunt. Sin autem facere debet pro vulnere in facto manifesto, oportet quod hoc faciat metseptimus, per iusticiam pacis, ita tamen, si manifestum factum cum malefactore ad iudicium deductum fuerit.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: samotrzeć, kłamstwo, fałszywe zeznanie, rana, gorący uczynek, samosiód, przysięga, współprzysiężnik, pokój]

[50] L^a

<de etate pueri liber iste lxxx capitulum. Item in provinciali lxxii et lxxiii b>

Qu^cm moritur vir, qui pueros habuerit, qui ad annos discrecionis nondum pervenerunt, proximus cognatus^d debet ipsorum esse tutor, eousque ad annos pubertatis pervenerint. Et si idem non <^{dum e}> ad huc annos pubertatis attingerit, adiutor suus esse debet proximus cognatus^d suus, eousque ipse ad annos pervenerit discrecionis, et rationem de anno ad annum de bonis pupillorum coram vero ipsorum tutore facere tenetur.

^a w ramce; ^b na marginesie, ręką komentatora A; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d nad co nadpisane a by uzyskać agnatus, zapewne ręką komentatora B; ^e nadpisane, zapewne ręką komentatora B, znak wstawienia

[hasła: ojciec, dziecko, krewny po mieczu, opiekun, lata sprawne, dojrzały, sprawozdanie, rachunek]

[51] LI^a

Omnis^b querimonia et testimonia, que cum criminosis violenciis cum clamore ad iudicium, in facto manifesto [k. 151r] deprehense et deducte fuerint, virum metseptimum [s] protestare oportet circa ius pacis, exceptis vulneribus, que monomachales non fuerint. Manifestum factum ibi esse dicitur, ubi vir captivatur cum furto aut spolio, deprehensus ducitur ad iudicium cum clamore. [c] Insuper eciam manifestum factum ibi esse dicitur, ubi viro cultellus aut gladius, aut alia <^{arma d}> sicca in sua manu deprehensa fuerint, cum qua pacem infregit, aut si in fuga facti deprehensus fuerit, et captivus ad iudicium cum clamore ductus fuerit. Hunc actor metseptimus vincere debet circa ius pacis. Et <^{hoc est unum d}> si factum manifestum cum viro ad iudicium deductum fuerit, stuprum et obsidium, et irruenciam domicilii, homicidium, furtum, spolium, probat homo protestando metseptimus. Si vir de istis conqueritur, extunc sua querimonia sic debet procedere: “Domine iudex <^{et domini scabini d}>, ego conqueror Deo et vobis, quod hic homo iste venit intra municipalia, et in me pacem violavit, et me stupravit corpore, rebus et honore muliebri, de quo [f
^e] sufficiens habeo testimonium per eos, qui meum clamorem audierunt, et ostendere volo factum, ut de iure teneo aut debeo, et requiro in sententia diffinitiva, quomodo ipsum vincere debeam, ut michi proficiat in iure meo”. Extunc ille petit [s] satisdacionem, si vult, quam sibi facere oportet, et dicat se de facto esse innocentem. Tunc tutor mulieris interroget in sententia diffinitiva, si mulier violenciam melius [k. 151v] protestare poterit cum hiis, qui clamorem suum audierunt, quam ille possit evadere, cum ad iudicium <^{in facto manifesto d}> sit deductus. Tunc diffinitur <^{de d}> iure, quod possit ipsum possibilius vincere cum hiis, qui suum clamorem audierunt, quam evadere possit. Et si hoc protestabitur, ut iuris est, adversarius collum demeretur. Idem vero iudicium super irruenciam domicilii iudicatur.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c znak wskazujący nową sekcję; ^d nadpisane ręką komentatora B; ^e skreślone przez autora podstawy

[hasła: skarga, przemoc, przestępstwo, sąd, gorący uczynek, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, pokój, rana godna pojedynku, kradzież, obwołanie, miecz, nóż, sztylet, ucieczka, pokój, zasadzka, gwałt, honor, gwar, zabezpieczenie, niewinność, uwolnienie od skargi, kara śmierci]

[52] LII^a

Hic^b stat Conradus et conqueritur super Henricum Deo et vobis, nostro domino, regi aut duci, aut vobis, domine iudex ac toti universitati civitatis, divitibus ac pauperibus, quod ipse inter municipale venerit ad locum talem, ubi Conradus pace et quiete perfrui debuerat et sibi obsidium fecit in strata regia, et in regia {et in regia} pace, et in eo municipalem infregit ac ipsum vulneravit ac destruxit ac spoliavit in corpore et rebus, et in eo talem strepitum perfecit, quem bene probare potest, cum ipse in eo pacem violavit et strepitum in eo commisit, tunc propria in persona vidit ipsum et ipsum clamore proclamavit. Si hoc fatetur, diligit, sin autem negabit, ipse eum vincere intendit per eos, qui suum clamorem audierunt ac suo testimonio. Et sicut eum in manifesto facto deduxit ad iudicium, sic in sententia requirit, quomodo ipsum vincere debeat, ut sibi proficuum sit in suo iure.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: skarga, król, książę, sędzia, miasto, zasadzka, droga królewska, zranienie, pokój, gorący uczynek, sąd, wyrok, prawo]

[53] LIII^a

Si^b vir vulneratus ad iudicium cum clamore decuctus fuerit in facto manifesto, et [k. 152r] si ita inbecillis aut debilis fuerit, quod per tutorem ipsum querulari oportet et prolocutorem per sententiam petat, extunc tali modo sua procedat querimonia: [c] “Domine iudex, <et domini scabini d> si me huic vulnerato dedistis pro avvocato, extunc in sententia requiro, si per iusticiam insidias per aliquem pati debeam, quam iure teneri^e debeam aut sustinere, cum suam causam propter iuris exigenciam teneo”. Extunc sibi diffinitur^f, quod non. Extunc sibi petat correccionem. Cum obtinuerit coreccionem, tunc petat colloquium pro consilio, et cum colloquium habuerit, tunc requirat, qualiter suam inchoare debeat <querimoniam d>, et hoc per sententiam diffinitivam, ut sibi proficiat in suo iure. Extunc diffinitur <sibi g> cum clamore. Tunc interrogetur sentencialiter, si requiri debeat de ore ad os, a quo suam habeat lesionem. Tunc sibi diffinitur, quod debeat. Extunc emittuntur duo scabini et cum ipsis preco, aut duo viri, qui iudicio astare consueverunt, qui ab ipso solo audiant, a quo sua receperit vel habuerit dampna, aut quis in eo pacis federa confregerit. Extunc requiritur sentencialiter, si requiri debeant circa iuramentum prestitum aut ius civitatis, quid ab eo audierint. Tunc <unus interrogetur ad dicendum, quid ab eo audierint tunc d> Audita responsiva, tunc in sententia requiratur, si iam profecerit, <seu profactus est d> cum sibi diffinitur, quod sic, et eciam secundus et tertius interrogetur. Extunc sibi diffinitur, quot profecerit. Extunc querelam incipiat. [c] “Domine [k. 152v] iudex, <et domini scabini d> placeat attente audire”. Tunc hic conqueritur super virum ·N· et super ·N·, quod ipsi venerunt intra municipale, et in eo pacem infregerunt, et ipsum vulneraverunt aut suum affinem proximum trucidaverunt, si

homicidium fuerit, et ipsum spoliaverunt corpore et rebus, et pro eo iudicium petit. Extunc illi ter vocantur, quando <vero^d> vocati per clamorem ter fuerint, tunc conqueratur ulterius et nominent malefactores, ut prius querulatum fuerit. Idem faciat tertia vice. Extunc inducie indicantur per noctem. Si tunc non comparent, describentur <pro^h>. Sin autem comparent, duellum in eis acquiri potest.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c znak oznaczający nową sekcję; ^d nadpisane ręką komentatora B, znak wstawienia; ^e w rkp. tereri; ^f pierwotnie finitur, przerobione przez komentatora B; ^g na prawym marginesie, zapewne ręką komentatora B; ^h nadpisane by uzyskać proscribentur, ręką komentatora B

[hasła: zranienie, sąd, wyrok, skarga, sędzia, sprawiedliwość, posiedzenie, ławnik, szkoda, przysięga, prawo, zabójstwo, kradzież, zranienie, otrucie, noc, pojedynek sądowy]

[54] ^aQuando vir furem aut spoliatorem protestare voluerit. ^{-a}LIIII^b

Quando^c vir furem aut spoliatorem protestare voluerit, qui cum manifesto facto ad iudicium cum clamore [d]eductus fuerit, qui conqueratur sic: [^d] “Domine iudex, conqueror Deo et vobis super meum furem, quem cum apparenti furtu captivavi et ligatum ad iudicium usque perduxī, quod venit intra meos quatuor angulos et subtraxit michi mea bona, super quo bonum habeo testimonium cum hiis, qui meum clamorem audierunt, et ipsum vincere volo iure meo ac meo testimonio, ut hic michi ius dictaverit. Et requiro <in sententia^e>, quomodo ipsum vincere debeam, ut michi proficiat in iure meo”. Tunc sibi diffinitur metseptimus, si furtum presens fuerit. [^d] Idem iudicium fiat pro spolio et super raptorem.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d znak oznaczający nową sekcję; ^e nadpisane przez komentatora B

[hasła: kradzież, złodziej, gorący uczynek, sąd, skarga, sędzia, dobra, samosiódem, przysięga, współprzysiężnik]

[55] ^aUbi vir alterius verbum loqui debet. ^{-a}LV^b

[k. 153r] Ubi^c vir alterius verbum loqui debet, ad quod sententiis scabinorum vel iure compellitur in facto manifesto, dicat sic: [^d] “Domine iudex me dedistis illi homini prolocutorem, extunc requiro in sententia, si ab aliquo pro eo inimicicias aut timorem habere debeam, quod verbum suum pro iuris loquar exigencia, quantum melius possum aut valeo”. Quando sibi^e hoc diffinitum fuerit, tunc sibi diffiniat correccionem, quod si ipsum in aliquo neglexerit, quod se corrigere poterit mecum aut per me aut alterum advocatum. Cum sibi hoc diffinitum fuerit, petit colloquium, si vult, et requirat in sententia, quando querelam inchoare debeat, ut sibi proficiat in suo iure. Cum hoc diffinitum fuerit, tunc in sententia interroget, si lesus interrogari debeat, quis in eo pacem infregerit, et si ita fuerit debilis, [fuerit^f] quod suum malefactorem nominare non possit. Cum igitur hoc diffinitum fuerit et ipsum iudex aut duo scabini

aut duo viri, qui iudicio astare viderint consueti requirant in sententia, si ipsi causa iusticie dicere debeant circa iuramentum ipsorum et ius civitatis, quod notum not[oriu]m ipsis de hoc facto sit. Cum hoc sibi diffinitur ab uno ad secundum et tertium, extunc requirant in sententia, si iam profecerit. Cum sibi hoc diffinitum fuerit et pacis violator citatus per clamorem fuerit, ut iuris est, extunc dicat sibi: “Domine iudex, placeat audire verbum suum”. Tunc conqueritur vobis super hunc [k. 153v] N, quod ipsum in strata libera infestavit ac intra municipalia in eo pacem infregit, ac ipsum vulneravit et violenciam in eo peregit, quam probando ostendere potest, et ipsum depredavit corpore et rebus, et tantum recepit sibi, quod non minus valeat, nisi bene duellum mereatur. Et super eo a vobis iustum petit iudicium. Extunc pacis violator proclamatur primo et secundo et tertio, per nomen suum, ·N·, et iterum suam querimoniam renovet in hunc modum: “Vobis conqueritur super <virum d> ·N·, quod ipse venit intra municipale in strata regia, in eo Dei pacem infringendo”, et ipsum rebus et corpore sanitatis depredavit ac ipsum vulneravit et in eo strepitum fecit, quam apparenter potest demonstrare, et pro eo petit iudicium, et sic tercia vice faciat. Tunc ostendet vulnus et interroget in sententia diffinitiva, si suum pacis violatorem in aliquo loco invenerit, si ipsum licite arestare possit ex parte iudicis. Cum igitur fuerit diffinitum, tunc petat pacem, que^g sibi indici debet.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobne Ub; ^c znak oznaczający nową sekcję; ^d nadpisane przez autora podstawy; ^e dopisane bi przez komentatora B; ^f skreślone, zapewne ręką komentatora; ^g w rkp. qui

[hasła: sędzia, pełnomocnik, wyrok, niepełnosprawny, ławnik, przysięga, prawo, skarga, zranienie, przestępstwo, droga królewska, rana, okazanie ran, pokój, posiedzenie]

[56] ^a-De monomachali incitacione et iure duelli et testimonio. ^{-a} LVI^b

Qui^c monomochaliter suum equalem salutare seu alloqui voluerit, hunc iudicem petere oportebit, ut se intromittere possit de uno suo pacis violatore¹, quem videat in presenti. Cum hoc sibi per sententiam diffinitum fuerit, tunc etiam in [k. 154r] sententia requirant, per quem modum se de ipso intromittere debeat, ut sibi in suo iure proficere possit. Tunc sibi de iure diffinitur, curialiter <criminaliter per finem et d> per oram vestimenti^e <sua d>. Et cum se de ipso intromittat, pronunciet sibi causam, pro qua se de ipso intromiserit, quod statim facere potest, si vult, aut pro eo habere colloquium. Tunc ipsum inculpare oportebit, quod pacem in eo infregerit aut in strata regia, aut in villa, qualiter infregerit, eodem modo queruletur super eum. Tunc ipsum iterum inculpet, quod ipsum depredavit et eam vim in eo fecerit, quam bene probare poterit. Tunc vulnus aut cicatricem demonstret, si vulnus sanatum fuerit. Tunc ulterius conqueratur, quod ipsum spoliaverit bonis suis et de ipsis sibi tanta receperit <quod nichil peius d>, quod bene duellum meretur^f. Hec tria criminalia facta omnia simul conquerantur, de quocumque horum trium de uno obliviscitur aut tacuerit, extunc suum duellum ammisit. Tunc loquatur ulterius: tunc ipsum solum, hoc est in persona propria, <ipsum solum vidi, hoc est in persona propria g> <vidi g> et ipsum clamore proclamavi. Si fateri

¹ w rkp. violatorem

voluerit, quod diligo, et si non fatebitur, ipsum omni iure vincere volo, ut michi vulgus iudicaverit, aut scabini, si sub banno regio fuerit. Extunc ille petat satisfacionem, quam sibi facere debet. Tamen vir potest suam querimoniam meliorare ante satisfacionem, si voluerit. Facta ^{<aut d>} satisfacione ille exhebebat ^{<ostendat d>} suam innocenciam, hoc est iuramentum, quod ipsum iurare oportet, et iuramentum [k. 154v] monomochale^h, si ipsum iure incitaverit et si ibi fuerit, hoc est perficere si potuerit pro inbecillitate sui corporis. Quivis vir potest se a duello excusare illi viro, qui sibi paris condicionis non fuerit ^{<in natura d>}. Ille autem, qui nobilioris nature fuerit, ille preesse non potest [illi], qui deterioris nature fuerit, si ipsum alloquetur. A duello eciam cedere potest, qui post meridiem allocutus fuerit, nisi ante meridiem esset inchoatum, [i] iudex eciam habere debet clipeum et gladium illi, super quem allocutum fuerit. A duello eciam potest accipere suos ^{<capitulum de duello g>} affines, ^{<seu nepotes d>} si uterque suus affinis ^{<fuerit d>} et ita consanguineitatis linea coniuncti fuerint, quod simul pungnare non poterint. Iudex eciam duos nuncios dare debet cuilibet hiis, qui pungnare debent, qui videant, ut habeant attinencia secundum veram consuetudinem. Coreum et linea ^{<vestimenta vel d>} indumentum [s] induere possunt, quantum placet. Caput et pedes antea nudi sint, in manibus cirotecas habeant, unum gladium nudum in manu et alio cinctus, aut duobus, hoc arbitrio eorum committitur, et unum clippeum rotundum in manu, ubi non aliud quam lignum aut coreum sit, preter manutectorium, ^{<manutectorium debet eciam umbo prope p u k e l in medio clipei j>} quod potest esse ferreum, unam tunicam absque manicis super preparamenta. Eciam iudex debet indicare pacem circa collum, quod nemo eos inpediat circa duellum. Cuilibet ipsorum iudex unum virum habeat, qui flangam^k ferat, qui ipsos in nichilo inpedire [k. 155r] debent, si autem unus ceciderit, quod flangam interponat, aut si vulneratus fuerit. Aut si flangam desiderat, hoc idem facere ^{<debet d>}, nisi voluntas iudicis fuerit, non potest. Postquam circulo pax indicta fuerit, ambo debent circulum affectare, quem ipsis iudex licenciare debet. Finalia ferimenta de vaginis gladiatorum deponere debent, nisi a iudice licenciam habuerint. Ambo ornati ire debent ante iudicem, et ambo iurare debent: unus, scilicet actor, quod causa sit vera, pro qua super ipsum querelam fecerit, et respondens, quod sit innocens. Sic ipsis Deus adiuvet ad suum duellum. Sol eciam dividi ipsis debet ^{<equaliter d>} recte, quando primo conveniunt. Si vincetur ille, super quem conqueritur, tunc iudicetur sententia capitali. Sin autem vincerit, dimittetur cum pena et emenda. Actor primo circulum intrabit. Si alter diu tardaverit, iudex debet ipsum per preconem mittere vocare in illa domo, ubi se preparaverit, et duos scabinos cum ipso mittere debet. Sic cittari debent primo et secundo et tercio, et si ad terciam citacionem non venerit, tunc querulator surgat et se ad duellum exhibeat. Et statim percuciet duos ictus et semel surgat contra ventum, cum eo ipse suum adversarium devicit tali causa sive querela, pro qua ipsum fuerat allocutus. Et iudex sibi iudicare debet, sicut fuisset duello convictus, sic mortuus debet convi[n]ci, si in furtu aut rapina, aut in tali crimine [k. 155v] occisus fuerit. Sin autem mortuus cum septem testibus protestari poterit, extunc ad duellum se non indiget exhibere contra ipsum. Sin autem alter cognatus mortui, quicumque fuerit, loco ipsius per duellum se exhibuerit, hic extinguet omne testimonium, quia tunc ipsum absque duello vincere non potest, vel superius est expressum. Sin vincetur eciam ille, qui ad duellum captivatus aut salutatus fuerit, aut

promittit aut fideiussorie caucionem fecerit et non comparuerit ad iustam responsivam.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d nadpisane ręką komentatora B; ^e przerobione przez komentatora B na vestimenta; ^f dopisane przez komentatora B de celem uzyskania demeretur; ^g na marginesie ręką komentatora B; ^h ozdobny inicjał wysokości kilku wersów; ⁱ na marginesie dwukrotnie znak początku nowej sekcji; ^j na marginesie, zapewne ręką komentatora A; ^k nadpisane a celem uzyskania falangam, zapewne przez komentatora B

[hasła: sędzia, pokój, wyrok, prawo, pojedynek sądowy, skarga, droga królewska, oskarżenie, rana, blizna, dobra, sąd królewski, ławnik, gwar, zabezpieczenie, przysięga, niewinność, niepełnosprawność, równy stanem, szlachcic, tarcza, miecz, krewny, zwyczaj, pięściarz, wola, powód, kradzież, świadek, krewny po mieczu, nawiązka, kara sądowa, mulkta, posiedzenie]

[57] ^a-De eo, qui alium ad iudicium aut mortuum aut vulneratum perduxerit. ^{-a} LVII^b

Quicumque^c occisum seu vulneratum virum captivum ad iudicium deduxerit et ipsum pacis violatorem accusaverit, per duellum vel absque duello si non probaverit secundum iuris exigenciam ipse aut super ipsum, idem iudicium iudicari debeat, quod super illum procedere debuerat, ac si iudicio convictus fuisset, et hoc per iusticiam pacis. Si vulneratus vir hunc alloquetur, qui ipsum vulneravit, per duellum et si pro debilitate corporis duellum perficere non possit, et si tutorem non habuerit, qui pro eo pugnare velit, inducie sibi ordinari debent, quousque suum duellum perficere possit.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: zabójstwo, zranienie, sąd, pokój, skarga, pojedynek sądowy, prawo, pokój, sprawiedliwość, rana, niepełnosprawność, pojedynek sądowy, opiekun]

[58] ^a-De viro, qui vitam aut manum pecunia redimit. ^{-a} LVIII^b

<Regula iuris. Infamibus porte non pateant dignitarum. c>

Qui^d vitam aut manum pecunia redimerit, quod iure demeruerit, hic iure suo privetur.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c na marginesie ręką komentatora A; ^d ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: utrata prawa, pieniądze, wykupienie od kary, kara śmierci, kara ucięcia ręki]

[59] ^a-De fideiussoria caucione pro viro ad statuendum coram iudicio. ^{-a} LIX^b

[k. 156r] Qui^c etiam fideiusserit unum virum pro scelere ad statuendum ipsum coram iudicio, et ipsum statuere non potuerit, recompensam ipsum solvere oportet, et sibi

in suo iure non oberit illi, qui fuerat fideiussor, et nemo describi debet, nisi culpa ad collum sive ad manum sibi procedit.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobne QUi

[hasła: poręczenie, zapłata, wynagrodzenie, prawo, wino, kara śmierci, kara ucięcia ręki]

[60] ^a-De supellectili feminarum et quid ad hoc pertinet. ^{-a} LX^b

Si^c mulier recipit suppellectilia, ad quod spectant oves, ad quod et modele [s], et omnia cibaria domestica, de quibus vir indiget ad unius anni revolutionem, que in sua possessione inveniuntur, ad mulierem pertinet medietas. [^d] Cum viro uxor moritur, proxima sua cognata recipit suppellectilia, que debet donare viro sua strata, ut stetit, cum uxor sua vixit, cum cussino, suum sedile cum pulvinare, suum stratum cum lecto, cussinibus et coladra, suam sedem cum sedis tectorio, quod singulis diebus desuper iacuit, suam mensam cum mensali et manutergio. Hec nulla recipit pulmentaria.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d na marginesie znak nowej sekcji

[hasła: gerada, mąż, krewna, część obowiązkowa, okrasa]

[61] ^a-De armis bellicis et supellectili feminarum. ^{-a} LXI^b

Mulier^c pro armis bellicis gladium mariti et suum dextrarium meliorem sellatum et meliora arma, que habuit pro corpore unius viri, cum decessit in sua potencia, deinde debet dare pulvinar bellicale, hoc est lectum et duo^{s d} kussino^{s d}, et duo lintiamina, et unum mensale, et duas pelves, unum manutergium. [k. 156v] Hec^e sunt universalia arma bellica. Sed tamen [alloqui ^f] <aliqui ^d> homines diversa apponunt, que tamen ad ea non pertinent, sed quidquid ex hiis nominatis mulier non habuerit et hoc, quod det, compelli non potest, si iuramento probaverit pro qualibet re per se. Si vero ostendere patenter poterit, ibi vir nec mulier per iuramentum evadere potest. Ubi duo aut tres ad una bellica arma nati fuerint, senior recipit gladium pro se et cetera dividunt inter se equa^fliter. <Ita tamen, quod senior dividit et iunior eligit. g> Et ubi pupilli annos pubertatis nondum attigerint, et eorum senior cognatus^h recipit arma bellica solus, et in eis tutor est puerorum quousque ad annos discrecionis pervenerint, extunc ipsis reddere tenetur et insuper ipsorum omnia bona, nisi rationem facitⁱ eis, quo ea ad eorum profectum converterit, aut per spoliū aut per apparens infortunium et absque sua voluntate ammiserit. Ipse eciam est vidue tutor, quousque maritum ducet, si paris condicionis sibi fuerit. Post arma bellica mulier vite provisionem recipit et alia omnia, que ad supelectilia pertinent, hoc sunt omnes oves et auce et ciste cum elevatis tecturis, omnia strata pulvinaria, kussini, linteamina mensalia, pelves, manutergia, lucibula, kandelabra, semen lini linum et omnia muliebria vestimenta, annuli et brachialia, et crinalia, psalteria et omnes libri, in quibus mulieres legere consueverunt,

que ad Dei cultum pertinent, sedilia <^{ludule d}> ac scrinia, tapecia, dorsalia vela, tectoria, balneamina [k. 157r] et^c omnia pepla, et alia ornamenta capitis muliebria, hoc est, quod ad femine spectat supellectile. Et ad hoc diversa sunt clenodia, que ad supellectilia pertinent, singulariter ea non nomino, sicut sunt seticule, pectines, forpices, specula. Sed tela non incisa, nec aurum, nec argentum non textum non pertinent ad feminas. Et quidquid extra prenomina in rebus fuerit inventum, pertinet ad heredes. [f] Si aliquid ex hiis obligatum fuerit circa vitam viri, qui mortuus est, eximet, si vult, ad quem de iure pertinet. Sacerdos dividet cum fratre, sed non qui monachus est. <^{de Religiosis}>^k Si puer in annis pubertatis religionem intraverit, bene potest exire, si vult, intra annos et ius observat feodale et terrestre. Sin autem vir, qui dum [ad ^l] annos pubertatis inplevit et religionem intraverit, hic se a iure terrestri aut feodali alienavit, et sua feoda vacant, quia scutum bellicum resignavit. Quod hoc possit protestari per hos, cum quibus similem vitam visus est [^m] suscepisse.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d dopisane ręką komentatora B; ^e ozdobny inicjał; ^f plama inkaustu; ^g na lewym marginesie ręką komentatora B, znak wstawienia; ^h przerobione przez komentatora B na agnatus; ⁱ przerobione na facerit przez komentatora B; ^j na prawym marginesie znak nowej sekcji; ^k na prawym marginesie, niewykluczone – ręką odmienną od A i B; ^l skreślone przez autora podstawy; ^m litery zamazane czerwonym inkaustem

[hasła: hergewet, gerada, kobieta, miecz, koń, mąż, przysięga, pełnoletność, lata sprawne, pupil, dobra, opiekun, wdowa, równy stanem, klejnot, srebro, złoto, zobowiązanie, kapłan, mnich, transakcja, lenno]

[62] ^a-De diffinicionibus sentenciarum. ^a LXII^b

De^c qua sententia prius requiritur, hec prior diffiniri debet. Ambo actor et ille, hoc est super quem conqueritur, respondens est sive reus, possunt habere colloquia pro qualibet causa tribus vicibus, eousque eos preco revocet.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: wyrok, skarga, odpowiedź na skargę, pozwany, posiedzenie]

[63] ^a-De iudicio in iudicium et loquione viri. ^a LXIII^b

In omni loco iuris est, ut iudex iudicet cum sentenciis <^{scabinorum c}>. Aperte vir <^{non d}> loquatur iudicio, postquam proloquutorem habuerit, nisi <^{si d}> iudex eum requisierit, [k. 157v] si in verbo consenciat sui advocati, bene dicere potest <^{ita vel non d}>, sic aut non sic, aut desuper petere colloquium.

^{a-a} czerwonym inkaustem; ^b w ramce; ^c nadpisane zapewne ręką komentatora B; ^d nadpisane zapewne ręką komentatora B, znak wstawienia

[hasła: sędzia, wyrok, sąd, pełnomocnik, posiedzenie]

[64] LXIII^a

Si^b homo et ubi vir pro pecunia aut debito fuerit fideiussor et moritur vir, sui pueri aut heredes sui non tenentur pro eo solvere. Si vir pro pecunia fideiussor fuerit, fideiussorem pecuniam solvere oportet solum, aut probare, quod pecunia sit integraliter persoluta.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wierszy

[hasła: pieniądze, dług, ojciec, dziecko, dziedzic, zapłata, poręczyciel, poręczenie]

[65] LXV^a

Si^b vir cum fustibus aut baculis percusus fuerit supra dorsum aut supra ventrem, et verbera fusta <livida^c> aut flavea fuerint et inflata, si desuper pro teste iudicem habere potuerit et homines, qui hoc viderunt et audierunt, ipse est duellum propius super eos acquirere, quam ipsi eum evadere possent suo iure. Sin saltem super caput et brachia percussus fuerit, quod <aliter^d> alter ostendere non possit, illi homines melius ostendere^e <evadere^c> possunt, quam ipse super eos probare possit suo iure. Sin autem fatentur, quivis ammittit emendam et iudex acquirit suam penam. Sin autem verbera mortalia fuerint, respondere tenentur cum duello, qui pro eo iudicialiter impulsati fuerint. Sin autem mortales [s] non fuerint, respondebit unus cum duello et alii respondebunt absque duello, quia ipsi evadunt suo iuramento.

^a w ramce; ^c nadpisane ręką komentatora B; ^d na lewym marginesie ręką komentatora B; ^e podkropkowane w sensie skreślenia, zapewne przez komentatora B

[hasła: pobicie śmiertelne, świadek, sędzia, pojedynek sądowy, bliższość do dowodu, uwolnienie od skargi, przysięga, nawiązka, kara sądowa, mulkta]

[66] LXVI^a

[k. 158r] Quod^b si hereditas mortaliola [s] absque heredibus inventa seu reperta fuerit, <ita quod nullus se trahat ad hanc infra annum et diem [habentem] cedat in quam regie maiestati nisi legale impedimentum ipse perperierit c> regie cedet maiestati.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c na prawym marginesie ręką komentatora B, znak wstawienia

[hasła: kaduk, król, spadek]

[67] LXVII^a

Quod^b si vir qui pueros habuerit, occisus fuerit, tres aut plures, et si vir unus iudicialiter pro impulsatus fuerit et evaserit, ut ius dictaverit, <et si super eandem querelam fuerit aliquam refricata et si sibi c> et si sibi super eam querimoniam vera satisfactio^d facta fuerit, <hoc e> non tenetur, nec debet ab aliis pueris in posterum pro eodem homicidio infestari.

^a w ramce; ^b ozdoby inicjał wysokości dwóch wersów; ^c na górnym marginesie ręką rękomentatora B, znak wstawienia; ^d pierwotnie satisfactio, poprawione zapewne przez autora podstawy; ^e nadpisane ręką komentatora

[hasła: ojciec, dziecko, zabójstwo, prawo, uwolnienie od skargi, skarga, zabezpieczenie, gwar]

[68] LXVIII^a

Si^b vir alteri iuraverit coram iudicio digne et sine pena, potest superponere et deponere ab licentia <iudicis c>, quod per hoc <nichil c> non amittit.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c nadpisane ręką komentatora B

[hasła: kara, przysięga, sąd]

[69] LXIX^a

Si aliquis arestat equum et dicit, quod sibi aliquis subtraxerit aut subtractus fuerit aut eo sit spoliatus, ad hoc se trahere debet, ut iuris est, extunc ille bene ad suum venditorem se trahere potest et venditorem nominare debet, super quem se traxerit, et iurare tenetur tacto sacramento, quod ad verum se trahat venditorem. Quocumque sibi nominaverit, ibi ipsum sequi oportet, non autem sequi ipsum debet ultra Mare Aquilonis <za morze napólnoczyć c>. Et si sibi defectus fuerit et neminem pro se habuerit respondentem, utpote venditorem habere poterit, ut se coram iudicio iactavit, et tunc sibi fideiussorie faciat cautionem iudici pro pena et pro expensis, quas adversarius [k. 158v] suus expendit, et diem nominare, quando ibidem debeat pervenire. Sin autem dixerit, quod equum in foro communi et libero emerit, extunc suam pecuniam, quam pro eodem equo dedit, integraliter ammittit, et illi suum equum reddere oportet, et nullam penam pro eo ammittit.

^a w ramce; ^b inicjał S wysokości dwóch wierszy in rubrum; ^c nadpisane ręką komentatora

[hasła: koń, zastępstwo, kradzież, sprzedaż, ewikcja, przysięga, odpowiedzialność, sąd, poręczenie, pieniądze]

[70] LXX^a

Quando^b iudex suam extorquet penam, ulterius nec aliquam super hanc penam potest extorquere. <pena concordie c> Et si vir iudicialiter alloquitur <bona sua d>, ut iuris est, vel

hereditatem, pro eo non indiget iudici dare quitquam, cum ipse sibi ad iusticiam iuvare teneatur. Et si homo suam querelam tenere promiserit, etsi per bonum pacis medio tempore concordatum fuerit, pro eo non plus ammittit, quam iudex acquirit suam penam. [^e]

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c na lewym marginesie ręką komentatora B, znak wstawienia; ^d nadpisane przez komentatora B; ^e manicula

[hasła: sędzia, kara sądowa, mulkta, dziedzictwo, prawo, sprawiedliwość, skarga, pokój]

[71] LXXI^a

Vir^b, si vulneratus aut trucidatus fuerit et conqueri noluerit, iudex ipsum compellere nec ad aliquam querimoniam potest ultra suam voluntatem.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: zranienie, otrucie, skarga, sędzia, wola]

[72] LXXII^a

Et si vir descriptus fuerit et penam mortis iudicatus fuerit, sua bona nullus recipere habet, quam sui veri heredes.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: kara śmierci, konfiskata dóbr, dziedzic, spadkobierca]

[73] LXXIII^a

Quando^b vir moritur, qui habeat pueros et si bona donata nulli habuerit, sibi succedunt pueri, si equalis sibi nature fuerunt. Et si ex hiis pueris unus decesserit, mater sibi in sua parte succedit. Et mater cum hiis bonis nichil facere potest absque heredum consensu ac voluntate.

^a w ramce; ^b Q wysokości dwóch wierszy, czerwone

[hasła: ojciec, dziecko, dobra, spadek, równy stanem, matka, wola, zgoda]

[74] LXXIII^a

[k. 159r] Quando^b puer est duodecim annorum, tunc potest eligere pro sua voluntate quem voluerit pro tutore. Et qui suus fuerit tutor, matri rationem facere habetur et adolescenti, quid cum bonis factum fuerit.

^a w ramce; ^b inicjał Q wysokości dwóch wierszy in rubrum

[hasła: dziecko, opiekun, matka, rachunek, sprawozdanie]

[75] LXXV^a

Si^b alloquitur vir aliquem, quod fuisset [^c] illiber, si potest suam libertatem protestare, propius est evadere, quam ille ipsum vincere possit. [^d] Libertatem suam vir probare potest cum tribus cognatis^e et tribus agnatis, sic metseptimus esse debet, sive sint viri sive femine. [^d] Et hoc scire debet quilibet legens, ubi scribitur agnatus, designat ex parte patris et ex parte gladii. Et ubi scribitur cognatus, ex parte matris designatur.

^a w ramce; ^b inicjał wysokości dwóch wierszy, czerwony; ^c plama inkaustu; ^d znak nowej sekcji; ^e nad co nadpisane a, zapewne ręką komentatora, celem uzyskania terminu agnatus

[hasła: wolność, bliższość do dowodu, uwolnienie od skargi, krewny po mieczu, krewny po kądzieli, samosiód, przysięga, współprzysiężnik, mężczyzna, kobieta]

[76] LXXVI^a

Quicumque alteri bona sua dederit ad servandum, aut in deposito posuerit, si sibi subtracta fuerint, aut spoliatus eis^b fuerit, aut combusta, vel si mortuum fuerit, si equus vel pecora fuerint, non debet aliquod dampnum pro eo sustinere, si presumpserit iurare, quod absque sua culpa ammissum fuerit. Sed [^c] quid viro concessum fuerit aut obligatum fuerit, hoc indestructum reddere tenetur, aut solvere secundum suum valorem. Sin autem equus moritur aut pecus infra obligationem absque illius culpa, cui obligatum fuerat, si hoc probaverit, et si iuramentum pro eo prestare presumpserit, quod sine sua culpa decesserit, non solvit <quitquam^d>, [k. 159v] sed suam recompensam ammittit, in qua sibi fuerat obligatum.

^a w ramce; ^b pierwotnie eid, nadpisane s; ^c znak nowej sekcji; ^d w ramce, poniżej w interlinii od prawej, zapewne ręką komentatora

[hasła: dobra, depozyt, kradzież, pożar, koń, bydło, szkoda, przysięga, wina, zobowiązanie, przysięga, zapłata, wynagrodzenie]

[77] LXXVII^a

<Si servus deservitum suum parciū super suum dominum obtinebit coram iudicio hoc bene post obtinere cum viris fidedignis qui in suo iure argui non possunt, et debent servo solvere hoc tenetur eadem die. b>

Si servus bona domini sui deluserit taxillis, aut obligat aut vendit, dominus bene potest arestare denuo iure, ut se ad ea bona trahat, ut iuris sit. Sin autem <servus c> propria bona sua deluserit, aut quocumque modo a se alienaverit sua voluntate, dominus super ea nichil alloqui potest, quia servus solvere <non c> tenetur, et sic domino pro servi bonis non est licitum respondere. Si etiam [d] aliquis conqueritur super aliquem pro debito aut pecunia ludo seu taxillis acquisita, pro eo sibi non potest respondere. Sin autem servo suus equus, vel alia bona sua furtive, aut spoliando recepta fuerint absque culpa servi in domini servicio, hoc oportet dominum solvere servo, et pro eo oportet dominum respondere, si super eo queruletur.

^a w ramce; ^b na górnym marginesie, ręką komentatora B; ^c nadpisane, zapewne ręką komentatora B; ^d znak nowej sekcji

[hasła: służa, pan, gra, przegrana, zapłata, skarga, dług, pieniądze, odpowiedzialność, koń, kradzież, transakcja]

[78] LXXVIII^a

Qui se extraxerit a descriptione et solutus, diiudicatus fuerit, iudex tamen in eo suam optinet penam. Et si sibi iudex fateri noluerit, ipse eum <bene potest b> deponere per unum, qui eodem interfuit iudicio, quia nec captivus iudicio comparuit, nec proclamatus. Sin autem iudex ipsum inposterum obiurare voluerit, ipsum in nullo ulterius obiurare potest, quam ad suam penam, si super eo testes habuerit, quod se extra descriptionem obiuravit.

^a w ramce; ^b na górnym marginesie, ręką komentatora B

[hasła: kara, sąd, uwolnienie, sędzia, świadek, przysięga]

[79] LXXIX^a

<Regula iuris. Pluralis locutio duorum numero est contenta. Regula iuris. Actus legitimi condicionem non recipiunt neque diem. Item factum legitimum retrahere non debet, licet casus postea eveniat a quo non potui inchoari b>

Si vir conqueritur super alterum pro suo debito cum testibus, hoc bene potest optinere cum viris [k. 160r] fidedignis, qui in suo iure non possunt reprobari. Ita tamen, si ille dicit se esse innocentem. Sin autem respondens dixerit se esse debitum persolvisse, extunc inpedi sibi suum testimonium. Hoc bene potest probare cum probis viris metseptimus <tertius c> tacto sacramento.

<Si quis etiam conqueritur super eum pro cibariis preparatis et coctis hoc propius quod hoc obtinere iuramento, quam ille ipsum evadere possit suo iuramento d>

^a w ramce; ^b na dolnym marginesie ręką komentatora A; ^c nadpisane ręką komentatora B; ^d na górnym marginesie ręką komentatora B

[hasła: skarga, dług, świadek, niewinność, zapłata, przysięga, samosiódm, współprzysiężnik]

[80] LXXX^a

Si super virum conquestum fuerit et satisfacionem pecierit, alter eam sibi negare non potest, quin eam sibi faciat, si ipsum per sentenciam ad hoc compulerit. Sin autem satisfacionem fecerit sibi, ad suum ius non nocet, nec plus lucratur satisfacione, qui eam petit, nisi quod ipsum nullus amicorum suorum impedire ammodo potest pro hac causa. Satisfacione facta suam querimoniam meliorare non potest.

^a w ramce

[hasła: skarga, gwar, zabezpieczenie, wyrok, prawo, krewny]

[81] LXXXI^a

Omnis^b querela, que ad iudicium pro capitali crimine in facto manifesto deducta fuerit, debet conqueri cum clamore propter factum manifestum, quod ostendi potest. [^c] Manifestum factum ibi est et ubi vir cum furtu aut preda captivus ad iudicium deductus fuerit cum clamore. Item factum manifestum eciam est ibi, ubi virum cum gladio aut cultello aut alia sicca in via deprehenditur, cum quo pacem infregit, aut si in fuga facti captivatus fuerit et captivus ad iudicium deductus fuerit cum clamore. Hunc actor metseptimus vincere debet circa ius pacis, si factum manifestum cum reo ad iudicium deductum fuerit.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c znak nowej sekcji, na marginesie

[hasła: skarga, kara śmierci, sąd, gorący uczynek, kradzież, miecz, nóż, sztylet, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, prawo, pokój, pozwany]

[82] [k. 160v] LXXXII^a

In^b iudicio burgravi Meydeburgensis potest vir pro debito bene querulare super actorem, aut oportet ab uno iudicio burgravi ad aliud iudicium suam sequi querelam, ita quod semper suo adversario denunciaret. Si autem super virum querimonia cum testimonio facta fuerit in eodem iudicio pro debito, et si dicit, quod persolverit, hoc probabit per homines fidedignos <mettercius melius ^c>, quam ille ipsum vincere possit, quod facere potest incontinenti, si vult, aut per sex ebdomadas in iudicio sculteti. Sin autem vir iuramentum unica manu prestare debet, quod in eodem iudicio facere oportet.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości ośmiu wersów; ^c nadpisane przez komentatora B

[hasła: burgrabia, Magdeburg, dług, powód, sąd, skarga, zapłata, świadek, termin, sołtys, przysięga]

[83] LXXXIII^a

Iudex^b debet iudicium <suum omni die ^c> exercere et attemptare^d cottidie in vero iudicii loco, nisi sit, quod vir absque testibus conqueri voluerit <pro debito ^e>, quod statim iudicare potest sine mora. Recompensam et emendam et penam iudicis solvere debent ad diem, ut fuerit diffinitum <cum denariis ^e>, ut tunc pagamentum consuetum fuerit, recompensam et emendam actori et penam iudici solvetur.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości czterech wersów; ^c ze znakiem wstawienia na marginesie zapewne przez komentatora B; ^d skreślone eo, nadpisane na początku wyrazu at, zapewne przez komentatora B; ^e nadpisane ze znakiem wstawienia, zapewne przez komentatora B

[hasła: sędzia, sąd, świadek, skarga, zwłoka, zapłata, kara sądowa, mulkta, nawiązka, zapłata, wynagrodzenie, zwyczaj, powód]

[84] LXXXIII^a

Si^b viro sua bona publicata seu fiscata fuerint iure, in eo ille possideat, qui hoc in fiscacionem deduxit cum fiscacione tribus diebus et tribus noctibus. Insuper in eo debet comedere et bibere cum fiscacione, similiter et dormire. Deinde debet coram iudicio pronunciare tribus vicibus semper ad duas ebdomadas, ad quartum iudicium [k. 161r] iudex sibi pacem desuper formare <firmare ^c> debet, <et sibi ^d> appropriare, et sentenciis scabinorum vendere. Extunc vendere potest cum scitu <bonorum hominum ^d>. Si tunc aliquid ultra suum debitum superfuerit, cum scitu illi reddere debet, cuius fuit hereditas. Sed si deficit, <tunc ^d> agat ulterius.

<dare ex integro suum debitum consequetur ^e>

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości czterech wersów; ^c nadpisane przez komentatora B; ^d ze znakiem wstawienia, nadpisane przez komentatora B; ^e ręką komentatora B

[hasła: konfiskata, dobra, posiadanie, sąd, krewny, termin, sędzia, pokój, wyrok, ławnik, sprzedaż, dług, dziedzictwo, własność]

[85] LXXXV^a

Si^b vir aliqua bona, per annos <pannos ^c> vel quidquid suarum rerum fuerit, quod sibi subtractum aut raptum fuerit, ad hoc se unica manu trahere debet et iurare debet tacto sacramento, quod tunc suum fuit et nunc suum sit, cum sibi subtractum fuerit. Sin autem equus [fuerit], quem vir alloquitur, quod sibi subtractus sit, aut eo spoliatus sit, ad hoc se trahere debet, cum suo dextro pede calcare debet equo super pedem anteriorem, et sinistra manu equum capere per dextram aurem, et petere debet reliquias et prolocutorem. Et iurabit equo tacto sacramento super caput, quod tunc suus fuerit et nunc suus sit, cum sibi subtractus <aut ^c> ab eo depredatus fuerit. Et tunc ille ad suum se trahat venditorem et ipsum iurare oportet super sanctos, quod trahat se |cum ^d|

cum equo ad verum venditorem, ibi eum sequi oportet, nisi trans Mare Aquilonis. Sin autem dicit, quod equum emerit in foro libero et venditorem habere non possit, tunc equum ammittit et argentum pro eo datum, et non ammittit aliquam penam.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c na marginesie, zapewne ręką komentatora B; ^d skreślone zapewne przez autora podstawy

[hasła: skarga, przysięga, konfiskata, koń, kradzież, sprzedawca, srebro, kara]

[86] LXXXVI^a [k. 161v]

Si vir conqueritur super virum pro debito a manu mortua, et ipsum infestare <informare c> voluerit secundum edictum iuris, hoc facere potest unica manu sacramento tacto, si ille consenserit. Sin autem dixerit hic, super quem querimonia prolata fuerit, quod de debito nesciat vel in eo non sit obligatus, aut quod persolverit, hoc oportet iuramento probare metseptimus tacto sacramento.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c na marginesie, zapewne ręką komentatora B

[hasła: skarga, dług, prawo, przysięga, zapłata, zobowiązanie, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik]

[87] LXXXVII^a

Si^b vir cum scitu contra alium ad iustitiam se exhibuerit, et alter noluerit aut spreverit, et vulneret illum non querulando absque iure, et ille, qui vulneratus sit, inveniet defensionem et mutuo vulneret illum, et hic, qui primo vulneravit suum adversarium, primo ad iudicium veniat et conqueratur, et alter, in quo pax violata sit, eciam postea veniat <eadem die c> circa lucem diei et dicat, quod initium illius fuerit et non suum. Si hoc, ut iuris fuerit, metseptimus protestabitur cum probis hominibus, qui viderunt et audierunt, qui presentes fuerunt, acquirit primam querelam. [^d] Unus vir potest filium suum eximere unica manu, qui est in pane suo non uxoratus, tacto sacramento, quod filius suus reus non sit.

<Huius facti. Si autem noxa una tam super patrem quam super filium simul fuerit querulata, extunc patrem seipsum oportebit primo eximere de talis facto e>

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c na marginesie ze znakiem wstawienia, zapewne ręką komentatora B; ^d znak nowej sekcji; ^e Huius facti przy artykule, kontynuacja na dolnym marginesie, ręką komentatora B

[hasła: sprawiedliwość, zranienie wzajemne, skarga, obrona, sąd, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, syn, zastępstwo]

[88] LXXXVIII^a

Si^b mulier deprehensa fuerit in facto manifesto in homicidio aut vulneribus duello dignis, hanc ipsam propius <vir c> est vincere metseptimus cum hominibus fidedignis, quam innocens fieri possit. Extunc ipsam [k. 162r] iudicium pati oportet. Si autem vir querulatur super feminam pro homicidio aut vulneribus, quod eadem die factum fuerit aut visum, et si femine [s] fideiussorie caucionem fecerit supra ius, de quo femina propius est evadere cum hominibus fidedignis metseptima, quam ultra aliquam vim in ea agere possit. Si autem femina inculpatur pro querimoniis pernociatis, eo propius evadere femina unica manu tacto sacramento potest, quam eam aliquis vincere possit, aut aliquid in posterum contrarium pati pro eo.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c nadpisane zapewne ręką komentatora

[hasła: kobieta, zabójstwo, zranienie, gorący uczynek, samosiód, przysięga, współprzysiężnik, niewinność, skarga, uwolnienie od skargi, zwłoka]

[89] LXXXIX^a

Si^b vir duplices pueros habuerit et primos primos^c antea eradicavit^d exponendo, et si postea secundis pueris aliquid dederit in suis bonis, et moriatur idem vir, hoc secundi pueri ante tollunt. Et quicquid superfluum fuerit aut supermanserit, hoc equaliter inter se dividunt, cum omnes equales sibi fuerint in natura.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c ponownie napisane na marginesie przez autora podstawy, w artykule podkropkowany celem skreślenia zapis pñvs; ^d możliwy odczyt eradicatur

[hasła: dzieci, wydzielenie, darowizna, dobra, równy stanem, podział]

[90] LXXXX^a

Si^b vir scabinum in scampno indecenter in iudicio bannito increpaverit, si hoc probaverit per suos consodales, qui audiverunt, illum oportet dare emendam scabino et iudici suam penam.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: ławnik, sąd wyłożony, zniewaga, sędzia, kara sądowa, mulkta, nawiązka]

[91] LXXXI^a

Si^b super virum querimonia facta pro homicidio fuerit aut pro vulneribus, et ipse <se ad ius c> accomodaverit circa suam hereditatem ad comparendum, et si profugus factus fuerit, quod non comparet, tunc debet vocari cum clamore, ut iuris est. Et si non comparet iudicio eodem, tunc debet describi et [k. 162v] recompensa super suam hereditatem iudicatur, et iudici sua pena. [^d] Et etiam nullus alcius cogi potest

caucionem facere fideiussoriam, quam se sua extendit recompensa, nisi sit pro debito, quod maius sit.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c nadpisane zapewne ręką komentatora; ^d na marginesie znak nowej sekcji

[hasła: skarga, zabójstwo, zranienie, ucieczka, prawo, sąd, zapłata, wynagrodzenie, dziedzictwo, spadek, kara sądowa, mulkta, poręczenie, zabezpieczenie, dług]

[92] LXXXXXII^a

Si^b casu contencio oritur clara die, si probus vir in eo accusetur in eo, qui ibi visus non fuerit, de quo propius est evadere metseptimus cum hominibus fidedignis, qui presentes fuerunt, quam in eo duellum acquirere possit. Si autem super virum ydoneum circa noctis tempestatem pro homicidio aut vulneribus duello dignis alloqutum fuerit, quod noctis tempore factum sit, de quo propius evadet metseptimus cum hominibus probitate probatis, circa quos tunc fuit, cum hoc factum perpetratum est, cum sit de facto innocens.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: skarga, bliższość do dowodu, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, pojedynek sądowy, zabójstwo, zranienie, przestępstwo nocne, uwolnienie od skargi, niewinność]

[93] LXXXXXIII^a

Quem^b vir pro advocato rogaverit, hunc suam causam tenere oportet iure, nisi se excusaverit cum pena. <apud iucudem c>

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c nadpisane zapewne ręką komentatora

[hasła: pełnomocnik, prawo, kara]

[94] LXXXXXIII^a

Et^b quando vir moritur, tunc uxori oves presentari debent ad supellectilia, ubicunque ierint. Anete, colcidre, vela, tecture currum, olle picte eciam ad supellectilia pertinent.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: gerada, mąż, wdowa]

[95] LXXXXV^a

Nemo^b potest nec pro homicidio, nec pro vulneribus, nec pro aliquo debito suum probare incolatum.

<Iuramento aut eciam pro effusione sanguinis. Et si promiserit virum iuramentum coram iudicio pro enormibus verbis, aut verberibus seu depilacione, vel sanguinis effusione, de quo solutus dimitti non potest, nisi voluntas aut consensus ad hoc fuerit iudicis. c>

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c dopisane przez komentatora A

[hasła: zabójstwo, zranienie, poddany]

[96] LXXXXVI^a [k. 163r]

<Regula iuris. In pari delicto et causa potior est conditio possidentis. In poenis benignior est interpretatio facienda. Non debet aliquis alterius odio praegravari. b>

Quando^c pupilli suum verum tutorem habere non poterint, eousque nullus ipsos ad aliquam^d iudicalem responsivam deducere potest, nisi prius ad annos pubertatis pervenerint. [^e] Et si vir super alterum conqueritur, quod sibi abedificaverit [s] aliquid de suis bonis aut hereditate, hoc ille possibilis optinet, qui habet in possessione unica manu, nisi ipsum cum testimonio alloquutus fuerit. Extunc possessor cum testibus servat, si voluerit.

^a w ramce; ^b dopisane na marginesie przez komentatora A; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d w rkp. alique; ^e znak nowej sekcji na marginesie

[hasła: pupil, opiekun, lata sprawne, skarga, dobra, dziedzictwo, spadek, posiadanie, świadek]

[97] LXXXXVII^a

Ubi^b eciam vir iuramentum promiserit coram iudicio pro enormibus verbis aut depilacione, aut verberibus, aut effusione sanguinis, de quo solutus dimitti non potest, nisi voluntas fuerit iudicis et consensus.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: przysięga, sąd, zniewaga, wola, zgoda, zranienie]

[98] LXXXXVIII^a

Quousque^b cives Meÿdeburgenses veram accionem seu responsivam tenuerint et se coram suo domino pontifice et burgravio ac sculteto ad iusticiam se [s] exhibuerint circa civitatis ius, tunc nemo eos extra civitatem in alio iure occupare, seu contra eos agere in iudicio alieno [potest].

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: mieszczanin, Magdeburg, burgrabia, właściwość sądowa, prawo miejskie]

[99] LXXXXIX^a

Nullus^b alterum inpedire debet coram iudicio, postquam iudicium bannitum fuerit cum iniuriis, talibus inpedimentis, qui^c que ipsum inpedire possint in sua querela, sicut clamore aut turpiloquiis, aut ceteris insolenciis. Si hoc contra iusticiam <Regula iuris. Non est sine culpa, qui rei quae ad se non pertinent, se immiscet. ^d> [k. 163v] fecerit, et si paciens ipsum protestaverit cum iudice et scabinis, extunc suam acquirit emendam et iudex acquirit suam penam. [^e] Si contingerit in iudicio castellani, tunc tria talenta demerentur, et in iudicio sculteti octo solidi. Et ubi homo suam emendam acquirit, ibi optinet iudex suam penam.

^aw ramce; ^bozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^crozmazane; ^dna dolnym marginesie ręką komentatora A; ^eznak nowej sekcji

[hasła: sąd wyłożony, skarga, przeszkoda, sprawiedliwość, sędzia, ławnik, nawiązka, kara sądowa, mulkta, kasztelan]

[100] Centesimus^a

<cum qualicumque testimonio super iudicem querularus fuerit cum testimonio ipsum iudicem evadere oportebit ^b>

Nunc^c attendatur super eo, si scultetus aliquem inpedierit in sua querela et sibi iusticiam non fecit seu non fecerit, et hoc sibi iniuste recusat. Si pro eo coram castellano aut avvocato impulsatus fuerit cum testibus evadere oportet, sive sint scabini aut alii astantes iudicio. Sin autem hoc coram iudicio bannito actum fuerit, tunc melius vinci potest testibus iure, quam ipse testibus evadere possit. Sin autem vir cedere voluerit a testimonio et ipsum inculpate pro suo scitu, de quo unica manu evadere potest. Quando querimonia super ipsum coram avvocato fuerit pro hac causa, pro eo respondere tenetur sine mora, ita quod ibi sit iudicium bannitum, quia ipsum oportet ibi esse presentem, nisi legale inpedimentum ipsum occupaverit. Quod inpedimentum statim probare oportet. Si hoc non ostenderit et non nominare velit, et hoc per iusticiam facere denegaverit se excusare de sua iniuria, quam exercuit, et se ad iusticiam exhibere <voluerit ^d>, extunc condempnatur avvocato <scultetus ^e> in decem talentis [k. 164r] idem advocatus et illi suum debitum, de quo denegavit, facere iusticiam, et medio quo illa [s] non solvit solus, aut se iure excusaverit iudicio proximo, tunc nullus iudex esse potest, nisi se ex hac culpa eximerit, secundum ut est praemissum. Sin autem pro facto criminali, pro quo iudicium facere recusavit, sicut pro vulneribus aut homicidio, aut furtu, aut spolio, aut ecclesie violenta, aut incendium [s], aut hiis similia [s], que crimina capitalia tanguntur. Idem iudicium super eum <ire debet ^f>, quod super illum ire debuit, pro eo nec recompensam, nec aliquid facere potest, si in hiis vincitur, ut iuris est. Sin autem unus vir pro delicto in

captivitatem publicam <^{pro debito} ^e> presentatus fuerit ad tenendum iure, si ipsum ammiserit aut si evaserit absque sua culpa aut negligencia pro crimine, quod transit ad collum, pro eo solvet integram recompensam. Sin autem pro manu, tunc mediam solvit recompensam et hoc ipsum iuramento probare oportet tacto sacramento, si sibi parcere noluerit, quod ipsum absque omni sua culpa ammiserit. [^g] <Integra recompensa^h> Integra recompensa facit decem et octo talenta, media recompensa facit novem talenta.

^a w ramce; ^b na górnym marginesie ręką komentatora B; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d nadpisane ze znakiem wstawienia, zapewne ręką komentatora B; ^e na marginesie, ręką komentatora B; ^f nadpisane, ręką komentatora; ^g znak nowej sekcji; ^h na marginesie czerwonym inkaustem, zapewne ręką komentatora B

[hasła: sołtys, skarga, sprawiedliwość, przestępstwo sądowe, uwolnienie od skargi, ławnik, sędzia, odpowiedzialność, przeszkoda, świadek, wójt, skazanie, dług, wina, przestępstwo, kradzież, zranienie, zabójstwo, podpalenie, kara śmierci, zapłata, wynagrodzenie, przysięga, kościół]

[101] CI^a

Nunc^b attendatis de advocato, si non iuste iudicaverit, cum sibi querulatur, et hoc propter amorem aut munera, aut ob aliquam causam dimittit, vel si solus noxam fecerit iniustam, quod de iure facere non debuit, postquam ad iudicem electus [k. 164v] sit ius confortare et iniurias |con | suffocare. Si querela super ipsum in suo iudicio facta fuerit, tunc scultetus iudex esse debet super advocatum et per hoc cogitur cum sentenciis, quod ante ipsum oportet respondere, ut inposter[u]s patebit. Petat advocatum surgere per sentenciam, quod super ipsum habeat querulare et per sentenciam petat, ut alium iudicem ponat loco suo, quod ipsum facere oportet. Et tunc locet scultetum, |qui sibi | qui sibi iudicare debet simili modo, ut advocatus super scultetum iudicare debuit. Eodem modo scultetus iudicet advocatum. Idcirco advocatus iudicium bannitum habere non potest absque sculteto, quia coram eo se iure debet exhibere, si super ipsum aliquis voluerit querulare. Si hoc contra iusticiam anno et die recusaverit, tunc domino terre iudicium vacat, quod habuit, et regi bannum, si persecutus fuerit cum veris sentenciis.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c skreślone przez autora podstawy

[hasła: wójt, skarga, wyrok niesprawiedliwy, sołtys, sędzia, odpowiedzialność, sąd wyłożony, rok i dzień, termin, sąd królewski]

[102] CII^a

Si^b aliquis irruenciam domicilii fecerit nocte aut die, et si ille eum detinuerit in facto manifesto, et ipsum captivum cum clamore ad iudicium perduxerit <^{et ipsum non pernoctando} per querulaverit ^c>, si super eo homines, qui suum clamorem audierunt, habuerit metseptimus suorum vicinorum, factum ostendere possit, ut iuris sit, illi ad collum

transit. Sin autem manifestum factum ostendi non potest, extunc ille propius est evadere metseptimus, quam per eum vinci possit.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c na marginesie ze znakiem wstawienia, ręką komentatora B

[hasła: napad na dom, przestępstwo nocne, przestępstwo za dnia, skarga, sąd, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, krewny, kara śmierci, prawo, gorący uczynek]

[103] CIII^a [k. 165r]

Obsidia^b et quod femine stuprantur, et irruenciam domiciliorum burgravius iudicat et nullus alter nec scultetus. Si irruencia^d domicilii probabitur potest ostendi cum vulneribus et cum vulneratis edificiis, si super hoc iudicem et homines, qui clamorem audierunt, habere potuerit in testimonium, oportet desuper respondere cum duello, quam cum iuramento evadere possit.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał O wysokości dwóch wersów oraz ozdobna litera B poprowadzona na górny margines; ^d skreślona suspensja oznaczająca literę m

[hasła: zasadzka, gwałt, napad na dom, burgrabia, rana, sędzia, odpowiedzialność, pojedynek sądowy, przysięga]

[104] CIIII^a

Et^b si vir querelam suam tenere promissit, et si tempore medio concordia facta fuerit, extunc pro eo non plus ammittit, nisi iudici dat suam penam.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: skarga, ugoda, kara sądowa, mulkta, sędzia]

[105] CV^a

Si^b vir conquerulatur super alterum pro debito, quod sibi a patre suo teneatur et ipse debet super eo certificare, ut iuris est. Sin autem iurare voluerit, quod pater suus debitum persolverit, hoc ipsum facere oportet metseptimum post manum mortuam. Sin autem dixerit, quod ipsum persolverit, hoc iurabit mettercius <cum talibus hominibus, qui in suo iure argui non possunt c>.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c dopisane przez komentatora A

[hasła: skarga, dług, ojciec, prawo, zapłata, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, samotrzcę]

[106] CVI

Si aliquis habuerit equum vel canem aut aliud pecus quodcunque, loquela careat, et noxam sive dampnum fecerit, sin autem dicit suum non esse dampno perpetrato, sibi in suo iure non nocebit.

[hasła: koń, bydło, szkoda, prawo]

[107] CVII^a

Si^b aliquis spoliaverit cives suos, qui proprium aut feodum aut hereditatem intra municipale ha[k. 165v]/beat et si hoc non prehabita querela faciat ante dominum terre vel suum iudicem, illi sua edificia abiudicare <debet^c> supra curiam suam et secari, et illa edificia erunt communia et omnibus publicantur hominibus. Sin autem edificium iudicialiter fiscatum fuerit, ita quod ibi puella aut femina stuprata fuerit intra illud edificium, debet resecari et abinde milles [s] duci.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c nadpisane, zapewne komentatora B

[hasła: własność, lenno, dziedzictwo, mieszczanin, sędzia, budynek, konfiskata, kobieta, dziewczyna, gwałt]

[108] CVIII^a

Hoc^b est illud iudicium et illud iuramentum, cum quo aut per quod Iudeus iurare sive evadere debet Christianum^c, quod scriptum est in iure inperatorum. Ipse debet verti contra solem seorsum, stare nudipes debet super sedem unam, indutus clamide esse debet et pilleum Iudaicum habere debet super caput. Si lapsus fuerit ter, totidem fertonem <solidorum^d> ammittit. Et si quarto manet in causa reus, tunc dicit illi, qui sibi predicit iuramentum: “Ego te moneo, S, Iudee, per has tres litteras et per hanc legem, quam Dominus dedit Moysi in tabulla lapidea in monte Sýnaÿ, quod liber iste aut hoc rodale verum sit, ac tu Iudee iurare debes huic viro Christiano^a, I, pro tali culpa sive pro qua te hic ad iudicum deduxit”. Extunc sic iurare debet, et sic sibi predicetur, ut sequitur huic capitulo.

^a w ramce; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c Xpiano; ^d na marginesie, zapewne ręką komentatora B

[hasła: przysięga, Żyd, Chrześcijanin, prawo cesarskie, Mojżesz, Synaj]

[109] CIX^a

<sic iuravit Iudeus^b> Quod^c tu in causa reus non <pro^d> sis, qua [k. 166r] te hic idem vir Christianus^e inculpet, quod <ita^d> te Deus adiuvet. Idem Deus, qui celum et terram

creavit, aerem et rorem, montes cum vallibus, frondes, flores ac gramina. Et si sis reus, quod terra te absorbeat, que Datan et Abÿran absorbuit, et si reus fueris, quod te venenum ac gutta ac lepra invadat, que precibus Helÿzeÿ Naaman Sÿrum dimisit et Ỗesi invasit. Et si reus fueris, quod te ignis conburret celestis et caducus invadat morbus, et sanguinis invadat fluxus. Et si reus fueris, quod tu pereas in tua anima et in tuo corpore et in tuis rebus. Et si reus es, quod ad sinum Abrahe nunquam pervenies et tibi accidet, ut uxori Loth, que transmutata fuit in effigiem salis, dum Sodoma periit et Gomorra. Et si reus es, quod ad synum Abrahe nunquam pervenies, et eciam nunquam ad resurreccionem pervenies, ubi Christiani^f et Iudei et gentiles ante Creatorem omium rerum resurgent. Et si reus fueris, quod te lex deleat, quam Dominus dedit Moÿsÿ in monte Sÿnaÿ, quam Deus solus suo scripsit digitto supra lapideam tabulam, et te confundat omnis scriptura, que scripta est in Quinque Libris Moÿsÿ. Et si tuum iuramentum non iustum nec mundum fuerit, quod te deleat Adonaÿ et sua deitatis potencia. Amen. <et sue divinitatis in secula seculorum amen g>

^a w ramce; ^b ręką komentatora A; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^d dopisane ze znakiem wstawienia, zapewne ręką komentatora B; ^e Xpianus; ^f Xpiani; ^g ręką komentatora

[hasła: przysięga, Żyd, Chrześcijanin, powód, Sodoma, Gomora, Lot, Mojżesz, Synaj, Datan, Abiram, Elizeusz, Naaman, Jozue]

[110] [k. 166v] Nunc^a placeat audire et intelligere, quod presens scriptum informat ex relatione veridica. Primo de Imperio et quomodo terre Saxonie ius suum ab inicio statutum fuerit et confirmatum in suo iure, sicut ab antiquo tempore Babilonia tenebat. Ibi stetit Inperium et regnabat potencialiter per omnia regna, quia Nemroth gentilis rex primo Babiloniam edificavit et circu[m]cinxit civitatem nimia amplitudine, et edificavit in ea, innumerabiles ac altas municiones, unde usque in presens ius municipale nuncupatur. Et ibi erat manens idem rex Nemroth ac duces multi et ceteri viri famosi, qui nunc mercatores vocantur, et omnes uno utebantur iure, quod municipale ius appellabatur, ut bene in libro presenti patebit. Unde |nc ^b| nomen sortiebatur absque qualibet transmutacione.

^a ozdobny inicjał wysokości trzech wersów, ozdobna litera u, motyw roślinny; ^b rozmazane

[hasła: cesarz, cesarstwo, Saksonia, Babilon, Nemrot, prawo miejskie, kupiec]

[111] <de imperio quamdiu steterit a> Nunc^b dicetur quamdiu steterit Inperium potencialiter absque permutacione usque Greciam a tempore Darii Secundi, aut ultimi, quem rex Allexander maximis ac sediciosus devicit bellis. Tunc transmutatum fuit inperium a Babilonia et stetit in Constantinopolim [s] usque ad illud tempus, quod [s] se Roma de Inperio intromisit, et potencialiter obtinuit usque ad presens tempus ex parte beati Petri, qui caput est Cristianitatis. Cum Inperium Romanum fuisset versum, ibi stetit, ut patet in premissis. Tunc Christiani absque [k. 167r] iure^c fuerint^c, idcirco quivis pro sua in terris faciebat voluntate, aut quid facere poterat aut perficere, et hoc absque

querela permansit et per iudicium inultum, quia nullum fuit ius, ubi quis iudicium consequi posset, et hac usque ad illud tempus perseveravit, quod Roma de inperio intromisit. Et ipsi ibi venerunt et iusticiam consecuti fuerunt, et ibi exhibuerunt manus, unde manupacem optinuimus usque in presens. Tunc Romani convenerunt et decreverunt deliberando, quomodo regna sibi subiugare possent. Et omnes unanimi consensu et pari consilio concordaverunt, quod edificarent castra in terris, unde terras sibi subiugare possent. Et cum hoc fecissent, tunc arbitrati sunt, quomodo castra confortarent, ut ipsis esset in iuvamen. Et illos acceperunt, qui nomen militare habuerunt, et eos super castra locaverunt cum tali iure, ut hucusque ius castrense tenet in castrensi feodo. Et tunc deliberaverunt, qualis statuta iuris terris constituere vellent, et terris tale ius constituerunt, quale ad[h]uc terra Saxonie protestatur. ^[d] Nunc audire et intelligere potestis principibus ac baronibus, et aliis omnibus, qui nomen militare digne sortiuntur, quomodo ipsi cum Romanis sint arbitrati, quod scire vellent, quo iure Inperium deberet permanere. Et statuerint regi ius cum consilio, quod ipse sedem regiam Rome regere debeat ex parte beati Petri cum gladio [k. 167v] temporali, unde ad[h]uc advocatus Romanus appellatur. Idcirco vitam demereri non potest, nec in suo honore debilitatis, nisi tribus de causis, que patebunt in sequentibus. Quorum primum est, si Romanam sedem destruere vellet. Secundum est, si contra fidem faceret Katholicam. Tercium est, si legitimam sine criminali causa dimitteret uxorem. Quorum horum trium, de iure convictus fuerit, quod absit, extunc deberet iudicari, caput sibi deberet amputari cum aureo dolabro, <^{ora secius e}> propterea quia ipse est rector gladii temporalis, cum quo habet iudicare omnes hos, qui noxam fecerint, aut qui caput demerentur. Et insuper omnibus conmisit, qui iudicis nomine censeantur, cum eo protegere viduas et pupillos, et domos Dei, et omnes iniurias humiliare et iusticias confortare. Insuper iudicium commisit omnibus iudicibus temporalibus, sive secularibus, cum eo iudicare super omnes hos, qui in maleficiis deprehensi fuerint in facto manifesto, ad iudicium deducti et convicti fuerint, ut ius dictaverit. Ibi omnes iudices soli iudicare debent, vel preco ipsorum loco. Eodem modo ut iudices habent temporalem gladium a rege. Eodem modo sacerdotes spiritualem gladium habent ab Apostolico. Nunc attendatis, quis inperatorem iudicare debeat, si ex hiis tribus premissis in aliquo convictus fuerit. Hoc facere debet Sacri Iperii Renensis palatinus, qui imperatori ac Inperio ex arbitrio positus fuerat. Simili modo, ut palatinus inperatorem debet iudicare, eodem modo iudicet burgravius marchionem [k. 168r] pro suo excessu, et scultetus burgravium.

^a ręką komentatora; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c ozdobny inicjał; ^d znak nowej sekcji; ^e nadpisane ręką komentatora

[hasła: Grecja, Dariusz II, Konstantynopol, Aleksander Wielki, cesarstwo, św. Piotr, Cesarstwo Rzymskie, chrześcijaństwo, Chrześcijanin, sąd, Rzym, rzymianin, zamek, zgoda, rada, prawo, Saksonia, Konstantyn Wielki, Karol Wielki, książę, baron, miecz, katolik, wdowa, sprawiedliwość, gorący uczynek, palatyn reński, marchia, burgrabia, sołtys, cesarz, lenno]

[112] Extunc^a mercatores dicebant ad imperatorem, quod libenter scire vellent, in quo permanere possent. Tunc indicavit ipsos imperator cum consilio Romanorum ad aquas

navipotentes, quod edificarent ibi civitates firmas cum muris et turribus. Tunc plus dicebant inperatori, quod libenter scire vellent, quod iure stare deberent. Extunc inperator dedit ipsis tale ius, quale cottidie in sua curia habere solebat. Et hoc confirmavit eis cum consilio Romanorum et cum veridicis signis. Et suam manum exhibuit, quam apprehendit quidam mercator, et dexteram cirotecam de manu sibi deposuit, super quo pax beati Petri ipsis formata fuit. Quod hucusque manet in exemplum, ubi nove civitates edificantur aut fora, quod ibi crux ponitur super forum. In eo probatur et apparet, quod de voluntate regis factum sit, cum municipale ius ab antiquo tempore hucusque permansit et confirmatum ab Imperio, et nomen obtinuit usque in presentem diem.

^a ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: kupiec, cesarz, rzymianin, św. Piotr, miasto, rynek, krzyż, wola, król]

[113] Nunc^a attendatis de civitate Meÿdeburg. Cum primo Meÿdeburg locatum seu fundatum fuerit imperatoris Ottonis Magni consilio, et cum terre arbitrio, et stabilitum fuit in suo iure, sicut nunc tenet in iure municipali secundum consuetudinem antiquorum, et Hallis civitas [k. 168v] ex^a ea fundata est, idcirco utraque uno utitur iure. Eapropter omnes de Polonia ac de Bohemia, qui sub iure locati sunt Teutunico et de marchia et de Mÿssenensi provincia, et de marchia Luziciensis, hii omnes ius suum in Hallis recipere debent, et de civitatibus, que in hiis districtibus locati sunt. Et si sententiam ingnoraverint aut defectum habuerint in una sententia, hanc oportet in Meÿdeburg querere. Idcirco, quia omne municipale protegit, quod iure terrestri fieri non potest, quod cum reprobata sententia de marchia ad comitatum trahi possit, quia marchio secundum suum arbitrium aut propriam gratiam iudicat, sub banno regio. Hoc idem fit in omnibus civitatibus, ubi bannum est regium, quod vir demeretur tria talenta iudici feodato sub banno regio. Sin autem iudicatur sub banno regio, tunc sculteto demerentur octo solidi de iudicio cum sentenciis scabinorum. Idem fit burgravio. [^b] Scabini undecim esse debent, et scultetus sit duodecimus, quia burgravio primam sententiam diffinire debet. Quia burgravius bannitum iudicium absque sculteto habere potest, nec scultetus absque hiis undecim scabinis in vero loco iudiciali.

^a ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^b na marginesie znak nowej sekcji

[hasła: miasto, Magdeburg, Otto Wielki, prawo niemieckie, zwyczaj, Halle, Polska, Czechy, Miśnia, Marchia Łużycka, wyrok, skarga, sąd królewski, sołtys, sędzia, ławnik, burgrabia, sąd wyłożony]

[114] Nunc^a attendatis de hiis de Hallis, ubi reprobata sententiam recipere debeant, si ignoraverint, aut si sententia reprobata fuerit. Hanc in Meÿdeburg recipere debent et Meÿdeburgenses ipsis dare debent ante quatuor scampna [k. 169r] et scabinis ipsorum ius dari debent [s], quia in posterum oportet ipsos esse testes, si necesse fuerit, quod sententia ritte ac racionabiliter sit data absque qualibet contradiccione.

Et ibi nuncii presentes esse debent, ubi sententia diffinitur, ex utraque parte, ubi sententia fuit reprobata, qui audierunt et viderunt, quod utrique iusticia fiat. Et iudex ipsos in expensis procurare debet [in] eundo et redeundo. Si sententia sub banno regio reprobata fuerit, tunc debet reportari infra decem et octo ebdomadas. Sin autem sub comitis banno reprobata fuerit, tunc reportari debet infra duas ebdomadas, quia scultetus habet bannum a comite et sculteciam a domino terre. Idem vero habet burgravius bannum a rege, et iudicium a domino terre.

^a ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: Halle, wyrok, Magdeburg, odwołanie, apelacja, ławnik, świadek, sprzeciw, sędzia, sąd królewski, termin, sołtys, burgrabia, prawo]

[115] Nunc^a attendendum est, si in Meÿdeburg reprobaretur sententia, quo aut ubi eam querere aut invenire deberent. Ipsi debent se trahere in Scartow, ultra Helle, et ibi accipiunt quatuor seniores viros, quos ibi invenire poterint. Hoc idcirco, quia diucius stetit, quam Meÿdeburg, et Cezar Otto a tempore diuturno non ducatum ex eo constituit, et omnes uno eodem iure constricti sunt. Tunc trahunt cum eisdem quatuor senibus, quos de Scartow duxerunt et invenerunt, redeunt in Meÿdeburg ante palaciam ad curiam, que inperatoris Octonis Ruffi fuerat, qui palaciam [k. 169v] ipsis formaverat, et in summi sive templi, ut in premissis patet et in sequentibus apparebit, quia continue pro reprobata sententia ad Inperium se trahere non potuerunt.

^a ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: Magdeburg, apelacja, odwołanie, Łaba, Schartau, starszy, cesarz, Otto, Otto Rudy, wyrok]

[116] Nunc^a attendatis per quem modum ipse palaciam fecerit. Vocavit eosdem quatuor senes de Scartow, et quatuor canonicos, qui prelaturas habent in summon: primus prepositus, secundus decanus, tercius episcopi vicarius, quartus cellarius. Insuper recepit quatuor barones, ecclesie maioris feodales in Meÿdeburg. Unus fuit marschalcus, secundus dapifer, tercius pincerna, quartus camerarius. Insuper recepit undecim scabinos et scultetum duodecimum. Insuper recepit tres duces laycos, qui primi sunt in eleccione inperiali, et quartus, quem accepit supremus, fuit advocatus ecclesie maioris in Meÿdeburg, hoc est burgravius. Tunc inperator accepit eosdem viginti octo viros prenomatos ac prenotatos et super sedes ipsos locavit palacie, et dedit eis potestatem ex parte sui, quecumque sententia in Meÿdeburg diffiniri non posset, aut reprobaretur, ibi deberet recipi, et quidquid daretur ritte ac rationabiliter pro iure municipali teneri deberet. Et cum sententia ante palaciam data fuerit, tunc debet dari in signum hiis viginti octo [s], cuilibet [eorum], solidum aureorum, {et} [k. 170r] et quivis solidus debet valere duodecim solidos talis pecunie aut talium denariorum, cum quibus ibidem consuetudo fuerit forisare. Tunc hiis quatuor dantur quatuor marce, quod quivis marca debet duodecim marcas argenteas valere. Hoc datur

hiis viginti octo. Hoc illi dare tenentur, quibus sententia ad profectum vel ad utilitatem diffinita et inventa fuerit.

^a ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: palacja, cesarz, Schartau, kanonik, prepozyt, dziekan, zastępca biskupa, szafarz, prałatura, baron, Magdeburg, marszałek, stolnik, cześnik, podczaszy, szambelan, ławnik, burgrabia, kościół, prawo miejskie, wyrok, odwołanie, apelacja]

[117] <Nota ^a Nota ^b> Nunc^c attendatis, quantum plus dare oportet. Dare tenetur illi scabino suam emendam, cuius sententiam reprobavit, quam diffinierat, si iuste inventa fuerat, et iudici suam penam. Sin autem ante consensum aliorum scabinorum sententiam reprobata fuerit, tunc cuilibet scabino datur emenda et iudici pena, et quod fuerint emende, tot erunt et pene.

^a na marginesie czerwonym inkaustem; ^b ręką komentatora; ^c ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów

[hasła: ławnik, zadośćuczynienie, wyrok, apelacja, odwołanie, kara sądowa, mulkta, zgoda]

<Conclusio ^a> Iste^b liber finitus et de Teutunico translatus in Latinum per Conradum scriptorem, notarium quondam Sandomiriensem ac civis dicte civitatis, ad petitionem viri famosi, domini Nicolai dicti de Paczonow, civis supradicte civitatis, qui fuit causa movens, in cuius nomine est inchoatus. In eiusdem vero nomine est finitus, cui laus et gloria per infinita seculorum secula. Amen.

Idem^c vero Conradus suppliciter exhortatur diligenter quemlibet lectorem petens, ut cum in hoc libro ipsum legere contingerit, quidquid ibi displicencie fuerint, ut hoc non inputet sue ruditati. Cum tamen [k. 170v] per^d imperatores ac cesares idem liber sit constitutus, licet compendiose, ut [per] Constantinum, Iustinianum ac Karolum confirmatus. Ad eorum petitionibus per sanctos patres Apostolicos sit sancctus, ac sub anatemate prohibetur, ne quis augmentando vel minuendo eundem librum in aliqua sua distinctione vel diffinitione transponere, aut transmutare aliquatenus presummat, sed ipsum in suo vigore inviolabili permittere permanere [s]. Cum etiam per falsam gramaticam mortale peccatum non committatur, et ideo, si minus rethorice aliquid in eodem opusculo repertum fuerit, hoc peto non nimium ponderari, nec michi propter hoc improperari etcetera.

Iste liber completus est in Solecz in die Cecilie virginis sub anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto P. S. de Oppatow etc.

^a na prawym marginesie ręką komentatora; ^b ozdobny inicjał wysokości dwóch wersów; ^c ozdobny inicjał wysokości trzech wersów; ^d ozdobne p

[hasła: Konrad z Sandomierza, Mikołaj z Cieszyna, Mikołaj z Pacanowa, pisarz, Konstantyn Wielki, Justynian Wielki, Karol Wielki, apostoł]